Riksdagens protokoll 1990/91:38

Tisdagen den 4 december

Kl. 14.30–16.48
18.00–18.45

Protokoll 1990/91:38

1 § Justering av protokoll

Svar på frågor

Justerades protokollet för den 28 november.

2 § Ny riksdagsledamot m.m.

Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare för riksdagsledamöter

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Bo Toresson (s), Stockholm, utsetts till ny ledamot av riksdagen fr.o.m. den 1 januari 1991 sedan Marianne Stålberg (s) avsagt sig sitt uppdrag som riksdagsledamot. Till ersättare för riksdagsledamöter har utsetts Rune Berglund, Vemhån, och Hans-Göran Wiberg, Strömsund (båda s).

Valprövningsnämnden har denna dag granskat bevisen och därvid funnit att de blivit utfärdade i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 3 december 1990
Stig Nordlund
Sven-Georg Grahn

3 § Svar på fråga 1990/91:253 om hemspråksundervisningen

Anf. 1 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Seija Viitamäki-Carlsson har mot bakgrund av de av regeringen aviserade nedskärningarna av statsbidrag till hemspråksundervisningen frågat mig om den kommunala självbestämmanderätten är starkare än internationella överenskommelser som Sverige ratificerat, så att man kan befara att ESK-dokumentet om den mänskliga dimensionen § 32 får en underordnad betydelse.

Regeringen har nyligen lämnat förslag till riksdagen om bl.a. ett nytt statsbidragssystem till skolsektorn (prop. 1990/91:18 om ansvaret för skolan). Enligt förslaget kommer det nya statsbidraget till skolsektorn att ges i form

av ett generellt finansiellt stöd till kommunerna utan några öronmärkta bidragsdelar. Kommunerna kommer således själva att – inom de ramar som regering och riksdag lägger fast – ansvara för bl.a. fördelning av resurser till skolverksamheten. De av regeringen aviserade nedskärningarna på skolområdet kommer att behandlas i 1991 års budgetproposition. Jag är därför inte beredd att i dag närmare redovisa dessa förslag.

Riksrevisionsverket har i sin förvaltningsrevision framhållit att hemspråksundervisningen i dag ofta bedrivs individuellt eller i mycket små grupper, varför kostnaderna per undervisningstimme blir betydligt högre än för andra ämnen. En effektivare användning av resurserna t.ex. i form av större gruppstorlekar, går enligt min mening mycket väl att förena med av Sverige ratificerade överenskommelser om mänskliga rättigheter.

Anf. 2 SEIJA VIITAMÄKI-CARLSSON (v):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret.

Jag vill ändå gå in på de här förslagen som skolministern inte är beredd att diskutera i dag. Det föreslås nämligen att grunden för beräkningsmodellen för specialresurs 2 är ett nytt schabloniserat behovsmått, dvs. andelen barn i skolpliktig ålder mellan sju och femton år – med minst en förälder som är född i utlandet – i kommunerna. Detta drabbar andra och tredje generationens invandrare, vilkas föräldrar är födda i Sverige. Detta gäller även tornedalingarna, zigenarna och samerna. Enligt förslaget kan de inte få statsbidrag för hemspråksundervisning och undervisning i svenska som andra språk.

Vidare föreslås att kommunerna fritt kan disponera över resurserna, dvs. de får ett visst belopp de själva kan bestämma över. Därmed är det kommunernas välvilja som avgör om invandrarundervisningen får resurser eller inte.

Det finns ingen garanti för att invandrarelevernas behov blir tillgodosedda på bästa möjliga sätt.

Fru talman! Jag undrar om inte utgångspunkten för beräkning av statsbidraget för undervisning i hemspråket skall vara att det är elevernas behov som är vägledande och inte föräldrarnas födelseort samt att bidragen till invandrarbarnens undervisning även i fortsättningen skall öronmärkas för detta ändamål.

Anf. 3 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Det statsbidragssystem som Seija Viitamäki-Carlsson tar upp är just nu föremål för behandling i riksdagen. Det kommer upp till avgörande här i kammaren den 12 december. Jag har anledning att tro att vi får en bred uppslutning kring detta statsbidragssystem, kanske rent av även från Seija Viitamäki-Carlssons eget parti. Det beror nog inte i så fall på att man övergett hemspråkseleverna och deras undervisning, utan det beror på att man har förstått systemets innebörd. Statsbidraget är i fortsättningen icke det som garanterar rätten till en viss typ av undervisning. Statsbidraget är ett finansiellt stöd till kommunerna. Det räknas upp beroende på vissa objektiva kriterier, exempelvis, som det nyss refererades till, att en förälder är född i utlandet.

Man måste hålla isär beräkningen av statsbidraget och rätten att få hemspråksundervisning. Det är två skilda saker. Vi gör inga förändringar i rätten till hemspråksundervisning i den proposition som nu ligger i riksdagen.

Vi har däremot sagt att vi inte är nöjda med det sätt som hemspråksundervisningen organiseras på ute i kommunerna. Det är alldeles för små grupper, ofta enskild undervisning med en lärare och en elev – ett resursanspråk som vi i övrigt i skolan inte alls har möjlighet att svara upp emot. Det är den saken vi nu har satt fingret på. Vi hoppas att det leder fram till en bättre användning av resurserna och en mer skolliknande situation även i hemspråksundervisningen. Det innebär att hemspråkseleverna skall få en bra hemspråksundervisning men att det skall ske till lägre samhällskostnader. Detta är bakgrunden, och det får inte blandas ihop med statsbidragssystemet, som nu skall behandlas i riksdagen.

Anf. 4 SEIJA VIITAMÄKI-CARLSSON (v):

Fru talman! Tack för svaret, skolministern. Vi står självfallet fast vid de överenskommelser som gjordes i fjol och som statsministern berörde i svaret i förra veckan till Ylva Johansson.

Jag har ändå en kort fråga till. Varför börjar skolministern med en nedskärning av just hemspråksundervisningen och pekar ut det området? Det finns ju också andra områden där undervisningen inte bedrivs effektivt.

Anf. 5 Statsrådet GÖRAN PERSSON (s):

Fru talman! Jag är alltid tacksam för upplysningar om de områden där vi kan göra effektiva insatser. Jag tar gärna emot förslag. I det här fallet har vi gett riksrevisionsverket ett uppdrag. Man har bl.a. tittat på Göteborgs kommun som är en stor kommun med många hemspråkselever. Där är den genomsnittliga gruppstorleken i dag i hemspråksundervisningen 1,4 elever per grupp. Det är alltså nästan uteslutande enskild undervisning. Ett sådant system kan vi inte ha. Det innebär att om vi inte gör någonting åt detta bygger vi in motsättningar mellan den här verksamheten och andra typer av verksamheter i skolan. Det vore mycket olyckligt. Jag tycker därför att det är bra att vi gör någonting åt detta nu och att vi gör det på ett sådant sätt att vi kan hävda hemspråksundervisningens kvalitet. Det är detta vi utgår ifrån, ingenting annat.

Anf. 6 SEIJA VIITAMÄKI-CARLSSON (v):

Fru talman! Jag tackar skolministern för svaret. Då återkommer vi nästa vecka.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1990/91:259 om industrisysselsättningen i Strömstad

Anf. 7 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Sverre Palm har frågat vilka åtgärder jag är beredd att vidta för att återskapa industrisysselsättningen i Strömstad.

Sverre Palm frågar mot bakgrund av Electrolux nedläggning av fabriken i Strömstad i augusti i år.

Vad Strömstad tidigt har fått känna av är tecken på en kostnadskris som hotar att drabba stora delar av det svenska näringslivet. En av regeringens huvuduppgifter är att bryta denna utveckling.

Det som inträffat under den tid som gått sedan Sverre Palm ställde nästan samma fråga till min företrädare för ett år sedan är att Electrolux nu har lämnat Strömstad.

Fabrikslokalen har övertagits av ett konsortium med regionala och lokala intressenter. Konsortiets ambition är att skapa nya arbetstillfällen i Strömstad.

Samhall har tagit över den kablagetillverkning som Electrolux bedrev och sysselsätter ca 60 personer.

Arbetsförmedlingen arbetar mycket aktivt för att ge de f.d. Electroluxanställda nya möjligheter genom platsförmedling, utbildning osv. Hälften av de uppsagda har i dagsläget fått arbete.

Länsstyrelsen, utvecklingsfonden och länsarbetsnämnden deltar tillsammans med kommunen, landstinget och näringslivet i projektet Företagsförnyelse i Strömstad.

Jag vill här påminna om det ansvar länsstyrelsen har i situationer som denna. Med den regionalpolitiska proposition som regeringen lade i våras ökades länsstyrelsernas resurser för att bedriva utvecklingsarbete i syfte att möta sådana strukturförändringar, som de vi nu ser i Strömstad.

Industridepartementet följer utvecklingen i Strömstad noga, och jag är beredd att föreslå regeringen att välvilligt pröva frågor om stöd till större angelägna projekt som medför sysselsättningsökning.

Anf. 8 SVERRE PALM (s):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

Det är positivt att regeringen välvilligt skall pröva stöd till angelägna projekt. Frågan är om det ger tillräckligt tydliga signaler.

I dag är det verklighet som jag för ganska precis ett år sedan varnade för i en frågedebatt med arbetsmarknadsministern: Electroluxanläggningens nedläggning är genomförd. Crawford Door har varslat 23 personer om uppsägning, och på Ramfabriken Jyden har man varslat 20 personer om uppsägning. Detta innebär att omkring 30 % av Strömstads industrijobb försvinner.

Gränshandeln har minskat med 30–35 %, och i Strömstads tätort är nedgången i handeln omkring 10–15 %. Vi brukar mäta gränshandeln i växlingen av norsk valuta, och det visar att nedgången är 50 % när det gäller dagligvaruhandel och att den genomsnittliga nedgången är 20 %.

Även inom sjukvården aviseras neddragningar, och där gäller det 10 arbeten. För att ytterligare klarlägga denna bild redovisar jag några siffror från

arbetsförmedlingen, som visar att antalet arbetslösa i dag är 225, jämfört med förra årets 88. 160 stycken är inskrivna på beredskapsarbetsplatser och inskolning, medan motsvarande siffra förra året var 20.

Detta är allt annat än ljusa siffror och med anledning därav vill jag fråga: Kan industriministern tillfälligt införa Strömstad kommun i stödområdet?

Anf. 9 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! För det första kan man säga att de akuta problem som Strömstad fick i och med Electroluxnedläggningen har vi haft mycket diskussioner om med representanter för Strömstads kommun och för organisationer där. Vi diskuterade också ett par projekt som var aktuella, och vi diskuterade också ett ganska omfattande stöd till ett av projekten. Dess värre drog man sig tillbaka från företagets sida för att lokalisera verksamheten till en annan plats.

Vi har varit aktiva och också beredda att gå in och stödja industrilokalisering till Strömstad. I första hand är det länsstyrelsen som har resurser för de reguljära mindre projekten. Om det är större projekt kommer industriverket eller regeringen in i bilden.

Vi är fortsättningsvis beredda att medverka till att hitta en lösning, men det är klart att projekten måste komma till stånd, och det är ett arbete som måste bedrivas i samverkan mellan lokala organ och länsstyrelsen. I den mån vi har möjligheter skall vi naturligtvis också medverka.

I fråga om stödområdesindelningen måste vi naturligtvis se till att vi lyfter fram de områden som är mest utsatta, och till dem kan vi för dagen inte räkna Strömstad.

Anf. 10 SVERRE PALM (s):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för det kompletterande svaret. För att göra Strömstad jämförbart med t.ex. Göteborg vill jag nämna att en neddragning med 300 arbeten i Strömstad motsvarar 12 000–13 000 arbeten i Göteborg.

Med det jag tidigare anfört, tycker jag att jag visat att Strömstads arbetsmarknad utsätts för en starkt strukturell förändring. Inför Electrolux nedläggning anförde företaget bl.a. att dåliga kommunikationer var ett av skälen för nedläggningen. Detta ligger utanför industriministerns ansvarsområde, men jag vill ändå för industriministern understryka betydelsen av bra kommunikationer för att lokalisera företag till en region.

Bohuslän är i stort behov av en infrastruktursatsning. Vi behöver en upprustning av Bohusbanan och förbättrade vägar – det gäller såväl E 6-an som våra länsvägar.

Avslutningsvis vill jag önska industriministern en bra dag i norra Bohuslän i morgon.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:264 om kraftvärmeverk

Anf. 11 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Krister Skånberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att motverka en övergång från fjärrvärme till elvärme och för att främja kraftvärme.

Det har från olika håll uttryckts farhågor för att de nya beskattningsregler som träder i kraft vid årsskiftet kommer att missgynna kraftvärme som utnyttjar fossila bränslen jämfört med renodlad elproduktion i kondenskraftverk. Det har också sagts att denna effekt förstärks – särskilt vid koleldning – när koldioxidskatten införs vid samma tidpunkt.

Det pågår ett arbete med att analysera de nämnda problemen och att finna en lösning på de problem som kan föreligga. Jag är därför inte beredd att nu närmare kommentera vilka åtgärder som kan komma i fråga.

Anf. 12 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag får tacka statsrådet för svaret!

Statsrådet bekräftar att det från olika håll har uttryckts farhågor liknande dem som jag har tagit upp i min fråga. Jag vill därför fråga när vi kan räkna med att regeringen kommer med förslag till lösning av problemen? Under mellantiden, fru talman, finns det stora risker för att både kraftleverantörerna och användarna fattar beslut om att gå över från fjärrvärme till elvärme. Det vore olyckligt både ur miljösynpunkt och ur samhällsekonomisk synpunkt.

Är regeringen beredd att lämna besked före nyår eller deklarera en viljeinriktning som gör att folk väntar med att fatta beslut för att kunna fatta miljömässigt och ekonomiskt sett klokare beslut?

Anf. 13 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Som Krister Skånberg väl känner till är dessa frågor för närvarande föremål för förhandlingar med centern och folkpartiet. Dessa förhandlingar är ju inte slutförda, men när de är det kommer det också att ges besked om vad som planeras på detta område, vilket sedan blir föremål för en proposition till riksdagen.

Anf. 14 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Överläggningarna har ju pågått en tid, och det enda vi vanliga riksdagsledamöter vet om dem är ju att man inte har enats något vidare. Det gör att det fortfarande hade varit värdefullt med någon typ av viljeinriktning. Jag har väldigt svårt, fru talman, att föreställa mig att någon av parterna i förhandlingarna skulle tycka att det som det har uttryckts farhågor för skulle vara ett rimligt utfall. Alla måste ju ändå vara eniga om att det är en synnerligen olycklig utveckling. Man borde kunna deklarera att man avser att lösa problemet så att folk inte behöver fatta felaktiga beslut.

Anf. 15 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Jag har sagt offentligt flera gånger att med hänsyn till den omställning av nuvarande energisystem som vi har bestämt oss för, från kärn-

kraft till andra energislag, är det viktigt att vi behåller det fjärrvärmeunderlag som vi har för att kunna få kraftvärme när vi alltså får elproduktion också. Politiken har den inriktningen. De konkreta åtgärderna får vänta tills vi är klara med förhandlingarna. Tålamod krävs i den här frågan också!

Anf. 16 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag tackar för svaret! Jag uppfattade det ändå som en deklaration som gör att man faktiskt ger sig till tåls hos kraftproducenter och användare och inte i hastigt mod fattar beslut som gör att vi ytterligare låser fast oss vid elvärme eller att man väljer andra investeringar än i kraftvärme. Kraftvärmen är faktiskt en ovanligt ekonomisk och miljövänlig investering.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1990/91:266 om förnybara och miljövänliga energikällor

Anf. 17 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Fru talman! Krister Skånberg har frågat mig vad regeringen avser att göra för att främja den fortsatta utvecklingen och öka användningen av förnybara och miljövänliga energikällor, bl.a. biobränslen.

De energipolitiska styrmedlen har under en följd av år utformats med syfte bl.a. att främja användingen av alternativa energikällor, exempelvis biobränslen. Ett av motiven för detta har varit en önskan att minska Sveriges kraftiga oljeberoende. Användningen av biobränslen har ökat stadigt under 1980-talet, delvis som en följd av en aktiv energiskattepolitik, statliga oljeersättningsprogram och stöd till forskning och utveckling.

Koldioxid- och svavelskatterna, som införs vid kommande årsskifte, kommer att ytterligare förbättra konkurrenskraften för de förnybara energikällorna.

För närvarade pågår ett arbete med att analysera behovet av ytterligare åtgärder för att främja en fortsatt utveckling och en ökad användning av förnybara och miljövänliga energikällor. Jag är därför inte beredd att nu vidare kommentera denna fråga.

Anf. 18 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag får tacka för svaret på min fråga. Man skulle kunna uppfatta det så att statsrådet är nöjd med utvecklingen av biobränsleanvändningen och av biobränsletekniken. Jag menar med tanke på att det var ganska länge sedan som man fattade beslut om avvecklingen av kärnkraft, och eftersom man vet att fossila bränslen är en ändlig resurs, att man kunde ha drivit utvecklingen väsentligt kraftfullare. Det är med tanke på miljöproblemen och hushållningen med ändliga resurser mycket viktigt att möjligheterna att använda biobränslen nu främjas mycket snabbt. Är statsrådet beredd att förorda att medel anslås för demonstrations- och fullskaleanläggningar, så att det skapas ett kommersiellt intresse, en marknad för en mera offensiv biobränsleteknik?

Anf. 19 Industriminister RUNE MOLIN (s):

Herr talman! Det är naturligtvis viktigt att vi också i framtiden får produktion av el i kraftvärmeverk med biobränslen som energikälla liksom också att vi får biogasanläggningar som kan ge större möjligheter till elproduktion. Det byggs ju sådana anläggningar. Jag har under hösten invigt två sådana, en i Örebro och i fredags en i Nässjö, där man satsar på detta. Dessutom har riksdagen beslutat att avsätta 500 miljoner om året under de närmaste åren för att främja tillkomsten av biobränslebaserade kraftvärmeanläggningar.

Denna fråga ingår i energiöverläggningarna. Jag ser det som en viktig del i den framtida energipolitiken att få till stånd en utveckling av användningen av biobränslen, först i kraftvärmeverk – eftersom den tekniken redan finns – och senare i biogasanläggningar, till att börja med i stora prototypanläggningar och sedan, när man har fått tillräckliga erfarenheter, i fullskaleanläggningar. Men det är ganska mycket utvecklingsarbete som återstår för att klara en utbyggnad av biogasen.

Anf. 20 KRISTER SKÅNBERG (mp):

Fru talman! Jag tycker att det låter som om vi var eniga i sak, men möjligen hade litet olika tidsskalor.

Vi talar om två saker när det gäller gas. Den ena är biogas, bl.a. rötgas. I det avseendet finns det mycket intressanta erfarenheter från Danmark. Jag skall be att senare till industriministern få överlämna en broschyr, som jag så sent som i går fick från den danska energistyrelsen.

Den andra saken är förgasning av biobränsle. Som statsrådet påpekar är det för litet gjort på den punkten. Det behövs på det området en kraftfull teknikutveckling. Det är väl framför allt den som behöver stöd, om vi t.ex. skall klara en avveckling av kärnkraften utan att det uppkommer några bekymmer för den svenska samhällsekonomin.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:226 om biståndet

Anf. 21 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jan-Erik Wikström har frågat mig om regeringen avser att i budgetpropositionen lägga fram det tidigare aviserade förslaget om att inom biståndsramen finansiera delar av kostnaderna i Sverige för asylberättigade flyktingar från u-länder.

Svaret på frågan är ja.

Anf. 22 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! I sitt ekonomiska krispaket aviserade regeringen en prutning på biståndet med ungefär 7 milj.kr. Jag hoppades faktiskt att detta var en sondering för att utröna vilka reaktionerna på förslaget skulle bli. Det var ju inte ett konkret förslag utan en avisering. Reaktionen har inte uteblivit.

Folkpartiet har naturligtvis protesterat och likaså flera andra riksdagspartier. Alla landets kyrkor och hjälporganisationer har tagit avstånd från idén.

SIDAs chef har offentligt kritiserat förslaget. Våra programländer i Afrika och Asien, vilka tar emot vårt bistånd, har frågat varför denna kraftiga prutning på biståndet skall sättas in när de redan har drabbats så hårt av oljekrisen. De fattiga länderna får lida därför att Sveriges regering har misskött vår ekonomi.

Jag hade, som sagt, hoppats att det bara var fråga om en sondering. När socialdemokraterna i riksdagen häromdagen beslöt att utöka avdragsrätten för fackföreningsavgiften trodde jag nästan att biståndsministern i dag skulle kunna komma med beskedet att regeringen inte avsåg att fullfölja sin idé. Men tyvärr: svaret, som jag enligt praxis tackar för, är kort och avslöjande. Sveket mot de fattiga länderna skall fullföljas.

Då är min fråga till biståndsministern: Hur kan biståndsministern vara med om detta?

Anf. 23 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag vill protestera mot uttrycket svek. Vad det har handlat om under de år när jag har varit biståndsminister är att den aktuella delen av budgeten, biståndsramen, kontinuerligt och konstant har fått mycket kraftiga ökningar. Det kommer även nästa år att bli ökningar inom biståndsramen.

Visst är behoven ute i världen omättligt stora, men det är också så – och det tycker jag att Jan-Erik Wikström skall erkänna – att i en internationell jämförelse i kretsen av rika givarländer har Sverige verkligen inget att skämmas för. Jag vill erinra om att det som USA ger i bistånd är 0,15 % av deras bruttonationalinkomst, medan Västtyskland och England ger 0,41 resp. 0,31 %. Sverige står faktiskt för ett enprocentsmål, och det är ett mål som vi också kommer att uppfylla nästa år.

Anf. 24 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Nu tycker jag nog att biståndsministern försöker att blanda bort korten. Sverige har faktiskt lovat att uppfylla och stå fast vid enprocentsmålet. Det var en gång ett löfte till u-länderna, och liberaler och socialdemokrater i skön förening arbetade i många år för att få gehör för denna tanke. Men nu tycks det vara varken ett löfte eller en målsättning utan bara en fras.

Det är faktiskt femte gången sedan regeringsskiftet 1982 som biståndet urholkas. Sedan hjälper det inte att andra länder sviker ännu mer än Sverige gör. Det är alltid lätt att bekänna andras synder, men jag tycker faktiskt att biståndsministern skall erkänna att det här är fråga om ett avsteg från enprocentsmålet. Det är därför som jag karakteriserar det som ett svek.

Anf. 25 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är inte ett avsteg från enprocentsmålet. Den kostnad som vi nu finansierar inom biståndsramen, det första årets förläggningskostnader för flyktingar från u-länder, är kostnader som får räknas som bistånd enligt OECDs biståndskommitté, DAC.

Naturligtvis är det så – det ger jag Jan-Erik Wikström rätt i – att när man gör på detta sätt kommer verksamhet i u-länderna som vi annars skulle ha

bedrivit med hjälp av denna summa inte till utförande. Men ändå vill jag hålla fram att biståndet totalt sett kommer att öka och att det som vi gör inte är något svek mot u-länderna. Vi kommer i stället, till skillnad från många andra givarländer, att hålla fast vid våra utfästelser.

Anf. 26 JAN-ERIK WIKSTRÖM (fp):

Fru talman! Men det är inte att hålla fast vid enprocentsmålet när man först tar 300 miljoner till Östeuropa och sedan 700 miljoner för att betala Sveriges kostnader för att ta emot flyktingar. Så kan man inte trolla med siffrorna. Det innebär dessutom att man ett följande år skall öka biståndet först med den miljard som man nu har prutat bort och sedan med det som motsvarar ökningen av bruttonationalinkomsten.

Det är väl möjligt att en annan regering får ta itu med detta, men det går inte att komma ifrån att det faktiskt är fråga om ett avsteg från enprocentsmålet.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:237 om livsmedelshjälp till Sovjetunionen

Anf. 27 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Ingrid Hasselström Nyvall har frågat mig om jag instämmer i statsministerns uttalande om svensk livsmedelshjälp till Sovjetunionen. Svaret på frågan är ja.

Jag framhöll redan i mitt tidigare svar till Ingrid Hasselström Nyvall att regeringen självfallet inte kommer att stå overksam om en hungerkatastrof verkligen skulle utbryta i Sovjetunionen. Som både statsministern och jag betonat följer vi nu situationen mycket nära och är beredda att delta i en internationellt samordnad aktion för livsmedelshjälp till Sovjetunionen, om läget där skulle kräva detta.

Anf. 28 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Tack för svaret, statsrådet Hjelm-Wallén!

Jag hade bett om detta klarläggande, eftersom flera olika besked har lämnats från regeringen. Jag är glad att statsrådet i dag har besvarat frågan med ett entydigt ja. Det framgick också i invandrarministerns debatt med min partikollega Håkan Holmberg den 22 november att det fanns ganska divergerande besked inom regeringen.

Jag tycker nog fortfarande att regeringens planer är alltför långsiktigt inriktade. Statsrådet skriver i sitt svar att regeringen är beredd att delta i en internationellt samordnad aktion för livsmedelshjälp. Jag skulle liksom förra gången än en gång vilja betona att det enligt min uppfattning är viktigt att man försöker finna snabba och kanske mer okonventionella lösningar.

Det börjar ju nu komma information från Sovjet om att man där är medveten om den svåra situationen framför allt när det gäller distributionen. Under de senaste dagarna har det också rapporterats om flera åtgärder i syfte att förhindra svinn på vägen i fråga om både sändningar inom landet och

hjälpsändningar utifrån. Frågetecken finns naturligtvis när det gäller om dessa åtgärder är effektiva nog.

Jag vill fråga: Har regeringen lagt upp några planer? Med vilka kan man samarbeta – Röda korset, Rädda barnen, andra organisationer? Har man undersökt möjligheten till samarbete med de svenska företag som faktiskt finns i Sovjetunionen? Man vet ju sedan tidigare att en hel del av livsmedelsdistributionen går via företag. Har man kontaktat något svenskt företag för att diskutera frågan? Har man haft kontakter med finska organisationer och myndigheter? Det är väl så att den första insatsen kanske måste ske där.

Jag vore tacksam för svar på dessa frågor. Jag har ytterligare några.

Anf. 29 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Det är sant att det kommer många rapporter om försörjningsläget i Sovjetunionen, som är mycket ansträngt. Det kommer många rapporter, och de är också motstridiga. Innan katastrofhjälp planeras måste man vara klar över hurdant läget är och att utländsk hjälp verkligen behövs. När det är klarlagt, måste man ställa sig frågorna: Vilken typ av hjälp skall det röra sig om, och hur skall hjälpen kanaliseras?

De flesta regeringar liksom hjälporganisationer intar fortfarande hållningen att det inte finns tillräckligt underlag för att avgöra om livsmedelshjälp kommer att behövas. Detta är också den svenska regeringens inställning samtidigt som vi uttalar en beredskap. Det pågår i regeringskansliet ett aktivt arbete i syfte att få ett säkrare underlag. Jag och mina medarbetare på UD har t.ex. i dag sammanträffat med de svenska hjälporganisationerna för att med dem diskutera läget och få deras bedömning. Och denna skiljer sig inte från regeringens bedömning.

Vi för också diskussioner med andra länder och självfallet med våra nordiska grannländer. Vi har önskat att frågan skall tas upp så snabbt som möjligt i samband med att de 24 industrialiserade länderna träffas för att diskutera frågan i ett vidare geografiskt spektrum. Eventuell hjälp i större skala måste, för att vara effektiv, samordnas internationellt.

Det kan uppfattas som att vi intar en avvaktande hållning, men vi är inte mer avvaktande än att vi naturligtvis genomför en hel del förberedelsearbete för att vi skall kunna agera snabbt om det blir nödvändigt. Vi vet än så länge inte om detta är fallet.

Anf. 30 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Jag tackar för de här beskeden. De är positiva, och detta är naturligtvis en del av det som vi eftersträvar. Men formuleringen i svaret, att regeringen är beredd att delta i en internationellt samordnad aktion om läget i Sovjet skulle kräva detta, speglar inte det tryck som många av oss känner, det som vi hör att resenärer till Sovjet har upplevt och som skildras genom massmedia – även om det kanske inte alltid är korrekt.

Vi vet ju också att det *finns* livsmedel i Sovjet men att man där inte förmår distribuera dessa livsmedel till alla som är behövande. Det kommer därför att bli väldiga "svackor" på vissa orter. Man undrar då om vi på något sätt kan hjälpa till i just dessa situationer.

Det sägs ju att man i Sovjet har haft en sådan stor skörd, men det hävdas

på vissa håll att den delvis står kvar på rot och att den aldrig har kommit in i lagren. Och då hjälper det ju inte att skörden har varit stor.

Jag tror också att svenska folket, om läget verkligen blir akut, är berett att göra en hjälpinsats, så som har skett t.ex. i fråga om Rumäniens barn. Det vore då bra om myndigheterna kunde ge stöd t.ex. när det gäller portot. Hela svenska folket får nu gratis julpaket – skulle vi inte då kanske också kunna skicka ett julpaket med bistånd?

Anf. 31 Statsrådet LENA HJELM-WALLÉN (s):

Fru talman! Jag vill inte uttala mig om formerna för en eventuell katastrofhjälp till Sovjetunionen via svenska enskilda organisationer och kyrkor. Detta får de avgöra själva. Jag vet att dessa organisationer redan i dag planerar att sända förnödenheter till Sovjetunionen och att de delvis också redan har gjort det. De har naturligtvis den svenska regeringens stöd för detta. Jag ser mycket positivt på det.

Jag trodde att vi nu talade om insatser av mycket större vidd och av större mått, och då måste nog olika länder samordna sig i en internationell aktion. Om regeringar går in måste det vara fråga om just en sådan vidare aktion.

Anf. 32 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Regeringar kan ju också om de har stöd, inte minst opinionsmässigt, driva fram aktiviteter från enskilda människor som kan komma enskilda människor till godo. Varje människa som slipper hungra innebär ju något positivt, och detta är något vi litet till mans kunde hjälpa till med, även om jag vet att det här är fråga om enorma tal.

Sovjets ledning har ju också sagt att man inte vill ha gratis gåvor. Åtminstone har man uttalat detta. Om det nu har varit tal om att ordna biståndshjälp från den svenska regeringen, har man då diskuterat möjligheten att lämna hjälpen i form av krediter eller liknande i stället för i form av gåva, så att det hela på så sätt kanske skulle bli behagligare?

Anf. 33 Statsrådet LENA HJELM- WALLÉN (s):

Fru talman! Även jag har naturligtvis noterat vad sovjetiska myndigheter och politiker säger, nämligen att man inte önskar gåvor utan krediter. Det ankommer inte på mig utan på andra myndigheter och naturligtvis på företag att avgöra vilken typ av överenskommelse, med kredit som grund, som man är beredd att genomföra med Sovjetunionen. Men naturligtvis undersöks också sådant.

Anf. 34 INGRID HASSELSTRÖM NYVALL (fp):

Fru talman! Jag hoppas naturligtvis att vi skall slippa allt detta, men det har ändå sett ut som om det verkligen skulle bli nödvändigt. Jag är glad över

att den svenska regeringen i dag tycks ligga något längre fram i sin planering för detta än vad som var fallet när vi träffades för fjorton dagar sedan.

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:178 om folk- och bostadsräkningen

Anf. 35 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Claes Roxbergh har frågat statsministern om han är beredd att dels verka för att minska registrerandet i samband med folk- och bostadsräkningarna, dels föreslå att uppgifterna rensas ur registren.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Varje folk- och bostadsräkning regleras i lag. Riksdagen tar där ställning till såväl undersökningens syfte som dess innehåll.

Av lagen (1989:329) om en folk- och bostadsräkning år 1990 (ändrad 1989:908) framgår att FoB-registret skall lämnas över till riksarkivet för förvaring så snart det inte längre behövs för framställning av den anslagsfinansierade statistiken. Riksdagen har alltså beslutat att FoB-registret med alla uppgifter skall bevaras hos riksarkivet.

Behovet av de uppgifter som registreras har varit föremål för en noggrann prövning. I lagmotiven (prop. 1988/89:121) anges varför de olika uppgifterna behövs. Vilka uppgifter och statistikregister som utnyttjas i samband med FoB 90 framgår direkt av FoB-lagen.

Datainspektionen är den myndighet som har till uppgift att skydda medborgarnas integritet vid användningen av datoriserade personregister och som meddelar de säkerhetsföreskrifter som behövs. Statistiska centralbyrån följer de regler och rutiner som datainspektionen meddelar.

Uppgifterna bevaras i registren i enlighet med riksdagens beslut och får bara lämnas ut om sekretesslagens regler medger det.

Anf. 36 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Jag tycker att civilministerns svar är dåligt. Jag frågade om regeringen var beredd att verka för att minska registrerandet och föreslå att uppgifterna rensas ur registren. Att riksdagen har fattat ett beslut som ligger till grund för folk- och bostadsräkningen är jag fullständigt medveten om. Det som är problemet är om folk- och bostadsräkningen går till på ett sådant sätt som riksdagen beslöt om.

Var det riksdagens mening att man skulle bokföra och registrera antalet utrikes födda i hushållen och den fonetiska stavningen av våra invandrares namn? Var det meningen att man skulle registrera samboende kvinnas resp. mans invandringsår, medborgarskap, sysselsättning och födelseland? Var det meningen att förföljda kvinnors hemliga adresser också skulle finnas med i detta register? Var det meningen att tjugonio trettiondelar av den information som sammanställs tas från befintliga register och en trettiondel samlas in via de blanketter som vi alla har fått? Jag ställer mig tveksam till det. Men den intressanta frågan är: Är det regeringens framtida linje att fort-

sätta den här typen av registreringsverksamhet och lagring av all information? Det står ju regeringen fritt att föreslå riksdagen att göra någonting annat.

Förutom nuvarande folk- och bostadsräkning har vi registrerat och lagrat all information från tidigare folk- och bostadsräkningar. Min slutgiltiga fråga blir: Är regeringen beredd att komma tillbaka med ett förslag om en folk- och bostadsräkning, där man avidentifierar uppgifter efter det att man har samlat in de data som behövs för de ändamål som faktiskt finns?

Anf. 37 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Regeringen har föreslagit en viss utformning av folk- och bostadsräkningen för riksdagen. Riksdagen har därefter tagit ställning och har på en punkt till yttermera visso fattat ett preciserat beslut beträffande hur detta material skulle förvaras. Detta är alltså noga genomtänkt och behandlat av riksdagen, och den lag som finns tänker jag föreslå regeringen att följa i alla sammanhang.

Claes Roxbergh vidgar frågeställningen till att omfatta en del andra områden. Jag skall gärna gå in på detta, även om jag inte har så lång tid till mitt förfogande att jag kan ta upp alla delar. Det är ingen hemlighet för Claes Roxbergh, som ju sysslar en del med detta, att det förs en diskussion om att dessa uppgifter har ett särskilt värde, eftersom de speglar förändringar som är ganska långsiktiga. Folk- och bostadsräkningen har ett stort värde för dem som är intresserade av samhällsfrågor, samhällsplanering, medicinsk utveckling, samband mellan miljö och hälsa osv.

Det viktiga enligt min mening är, Claes Roxbergh, att man kan vara alldeles garanterad och övertygad om att dessa uppgifter endast används för det syfte som är tänkt och inte används på ett obehörigt sätt. Det är just därför som en särskild lag har utformats som skall garantera detta. Jag kan åta mig att se till, vilket jag naturligtvis också har gjort, att de principer som datainspektionen har lagt fast exakt skall följas, vilket riksdagen sedermera har fattat beslut om.

Anf. 38 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Det går alldeles utmärkt att följa de förändringar som sker i samhället även om man avidentifierar registret. Varför i hela fridens namn skall vi ha kopplingen kvar ner på individnivå? Varför är detta nödvändigt? Forskare kan gå in i detta material även om vi avidentifierar det. Man kan då inte se att det var Johansson eller Pettersson som bodde här eller där och vem vederbörande bodde ihop med, eller vem som sammanbodde med den eller den kvinnan under den eller den tiden.

Jag menar att vi inte skall syssla med eller tillstyrka den typen av forskning på individnivå. Däremot håller jag fullständigt med ministern när det gäller behovet av att följa långsiktiga förändringar. Men för den skull kan vi avidentifiera uppgifterna. Det vore inget problem alls. Varför inte avidentifiera dem efter tre år, när nästa folk- och bostadsräkning genomförs?

Anf. 39 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Den uppfattningen har inte jag. Min uppfattning är att man inte kan avregistrera dessa uppgifter, och det blev också riksdagens beslut

när man särskilt övervägde den frågan. Om man gör detta kan registren inte fungera ur forskningssynpunkt. Det är inte alls så, att det bedrivs forskning på individnivå, Claes Roxbergh. Men för att man skall kunna följa t.ex. hur hälsan och miljön samverkar måste man ha någon typ av identifikation så att man kan se vilka individer det faktiskt handlar om. Annars blir detta en skuggboxning där man inte på samma sätt som nu är möjligt kan ge en bild av vad som händer under lång tid.

Sedan till den vidare frågeställningen. Jag är inte för ett ohämmat registrerande av uppgifter. Det finns ett antal register i vårt land. Som Claes Roxbergh så riktigt säger i sin fråga kommer dessa uppgifter i registren i första hand från andra håll, och själva folk- och bostadsräkningen är inte så särskilt omfattande i sig.

Anf. 40 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Jag vill påstå att det skulle gå alldeles utmärkt att följa t.ex. hälso- och miljöutvecklingen för en industriarbetare i Göteborg utan att veta att industriarbetaren heter Johansson eller Pettersson och har ett visst personnummer. Uppgifterna att vederbörande har den eller den sysselsättningen kan ju finnas lagrade trots att man inte skall kunna se exakt vilken individ det är fråga om. Jag hävdar fortfarande att denna typ av forskning är möjlig i ett avidentifierat register.

Anf. 41 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Om Claes Roxbergh menar att den typ av epidemiologiska studier som görs skulle vara möjliga att göra utan att använda någon typ av personnummer eller annan identifikation, har Claes Roxbergh en annan uppfattning än vad både datainspektionen och alla forskare har beträffande möjligheten att använda registren ur forskningssynpunkt eller för samhällsplanering. Jag tror att Claes Roxbergh har fel på den punkten.

Det jag arbetar för är att de register som vi har, dvs. statistikregister, och som bl.a. används när man bygger upp folk- och bostadsräkningsregistret, inte skall ha fler uppgifter än vad som behövs. När dessa register nu byggs upp stiftas olika speciallagar just för att garantera detta. Dessutom finns en särskild utredning som arbetar med att bygga upp ett regelsystem varigenom vi inte skall registrera mer än vi behöver. Vi har helt enkelt inte råd att registrera mer än vad vi har pengar till.

Anf. 42 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Eftersom det är så lätt att registrera, och jag hävdar fortfarande att det är billigt att registrera, finns det en tendens att man registrerar "allt som rör sig". Jag vill därför avslutningsvis fråga ministern: Anser regeringen att uppgifter skall användas för det ändamål för vilket de är insamlade, eller anser regeringen att det är helt okej att samla in uppgifter och lägga dem på lager och sedan använda dem till litet allt möjligt annat? Detta är i så fall allvarligt.

Anf. 43 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Regeringen har definitivt inte den uppfattningen att registren skall användas till allt möjligt. Folk- och bostadsräkningen, som ju är en sär-

skild statistik som byggs upp och som i första hand grundar sig på statistik som ursprungligen har gjorts för annat ändamål, regleras av en särskild lagstiftning som möjliggör detta. Man måste vara mycket noggrann när man använder statistik för andra ändamål än det för vilket den ursprungligen är avsedd. Det tror jag att Claes Roxbergh och jag är ganska ense om. Därför finns det en utredning som skall tillförsäkra, om den fullföljs i form av ett riksdagsbeslut, att statistik inte används på annat sätt än tänkt.

Jag har samma uppfattning som Claes Roxbergh att det är viktigt att det sker en begränsning av insamlandet av statistik och att statistiken används på ett omsorgsfullt sätt och inte används för andra ändamål än vad den ursprungligen insamlats för.

Anf. 44 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Skall människor få förtroende för denna typ av insamling och skall man få folk att över huvud taget svara på den typen av frågor, är det ett oavvisligt krav att uppgifterna används för det ändamål de samlas in för och inte för något annat. För att göra detta troligt för gemene man krävs det en avidentifiering. Annars kommer svarsfrekvensen i nästa folk- och bostadsräkning kanske att endast bli 60–70 %.

Anf. 45 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Om det finns en tendens, den är väl inte säkerställd ännu, till att det är en mindre andel svarande som lämnar uppgifter till folk- och bostadsräkningen beror det i så fall på att det sprids villoläror kring detta. Det finns inte ett enda exempel på att folk- och bostadsräkningen har utnyttjats på ett felaktigt sätt eller använts för andra syften än vad som var tänkt. Detta trots att vi har haft folk- och bostadsräkningar i den här formen sedan 60-talet.

Anf. 46 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Det må så vara. Det är helt förståeligt att folk är oroade. Jag har här Variabelkatalogen. Det är en beskrivning av alla de insamlade data som finns på varje person i detta land. Så länge dessa data finns utgör de en källa till oro för människorna. Det är självklart. Även om vi har stiftat en särskild lag och även om jag kan hålla med om att det inte har förekommit något missbruk, såvitt jag vet, så finns det en möjlighet till missbruk, så länge dessa data är tillgängliga. Kanske inte i dag, men kanske om fem år eller kanske om tio år. Katalogen är ett ypperligt redskap för en invasionsarmé som kommer till Sverige och vill ha reda på hur svenska befolkningen bor, beter sig osv.

Anf. 47 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag tycker att detta bidrar ytterligare till en felaktig bild av de garantier vi har för att folk- och bostadsräkningen skyddas från att användas på ett felaktigt sätt.

Anf. 48 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Vad är anledningen till att registrera en hel del uppgifter vilkas användningsområden är mycket tvivelaktiga? Varför skall t.ex. den fo-

netiserade skrivningen av namnen på våra invandrare finnas med? Skall någon ringa upp dem och prata med dem? Det är egentligen enda skälet till att detta skulle få finnas med. Det normala skulle annars vara att namnen är med såsom de stavas. Det finns en hel rad av uppgifter i denna Variabelkatalog som är tvivelaktiga och som man kan undra över varför de över huvud taget finns där.

Anf. 49 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Alla uppgifter som finns i Variabelkatalogen följer inte med i statistiken. De finns med i den underliggande statistik som används i folk- och bostadsräkningen. Det är inte detsamma som att de bevaras i folk- och bostadsräkningen.

Anf. 50 CLAES ROXBERGH (mp):

Fru talman! Jag hoppas att regeringen till nästa folk- och bostadsräkning har ett förslag på hur denna bör genomföras så att den eliminerar människors oro för dessa frågor och så att uppgifterna sedan kan avidentifieras.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:184 om polisbemanningen på Lidingö

Anf. 51 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Allan Ekström har frågat mig vad jag avser att göra för att tillförsäkra Lidingöborna ett tillfredsställande rättsskydd även nattetid, eftersom polisstationen på Lidingö sedan en tid tillbaka hålles stängd under natten.

En enig polisstyrelse i Lidingö polisdistrikt beslutade vid sammanträde den 5 september 1990 *att* polisstationen i Lidingö fr.o.m. den 1 oktober eller den senare tidpunkt polischefen bestämmer tills vidare skall hållas stängd nattetid *och att* inskränkningar skulle ske i polispersonalens nattjänstgöring. Anledningen till dessa inskränkningar var den besvärliga personalsituationen på polismanssidan med ett antal vakanser och ledigheter för personalen.

Innan polisstyrelsen fattade beslut, hade man kommit överens med polismyndigheten i Stockholm om den polisiära bevakningen på Lidingö. Överenskommelsen innebär att polismyndigheten i Stockholm svarar för utryckningsverksamheten i Lidingö polisdistrikt och även bedriver viss övervakning på ön under de tider då polispersonal från Lidingö inte är i tjänst.

Jag tycker att detta är ett utmärkt exempel på hur man, utan att eftersätta anspråken på ordningshållning, kan hushålla med sina resurser genom samverkan mellan myndigheter. Exemplet manar till efterföljd.

Anf. 52 ALLAN EKSTRÖM (m):

Fru talman! Medan brottsligheten i vårt land har ökat med 600 % har poliskåren under samma tid minskat med ca 700 årsarbetskrafter. Av en miljon anmälda brott om året klaras 700 000 aldrig upp. Våldet är mer omfattande i Stockholms län än EGs genomsnitt.

I denna situation tvingas polisstyrelsen stänga polisstationen på Lidingö och därigenom ställa närmare 40 000 människor utan skydd och bevakning nattetid från den egna polisen. Detta sker under årets mörkaste årstid.

I en annons i Lidingöposten kunde lidingöborna för två månader sedan uppmuntrande läsa: "Lidingö polisstation nattstängd." Några rader längre ner kunde man läsa: "Närmaste nattöppna polisstation är Norrmalms polisstation, Bryggargatan 19, Stockholm.

Vid behov av akut polishjälp under angivna tider", dvs. under natten, "ring Stockholmspolisens sambandscentral 769 90 00 eller 90 000."

Bryggargatan ligger i närheten av T-centralen, alltså på flera kilometers avstånd från Lidingö. Inom Lidingö är i sin tur avstånden stora. Utryckningssträckan kan alltså vara avsevärd.

Köpmännen känner oro, och allmänheten likaså. Lidingö har utsatts för en brottsvåg den senaste månaden. Antalet ingripanden nattetid under oktober månad har halverats jämfört med föregående år: 34 ingripanden mot 67 året tidigare.

Polisens centrala uppgift är att skapa trygghet, bl.a. genom övervakning. Här sviker den egna polisen. Men polisministern är synbarligen helt obekymrad och ställer ingen förbättring i utsikt. Jag tackar för svaret, som gör mig besviken.

Anf. 53 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag har över huvud taget inte diskuterat polisens verksamhet i sin helhet. Jag är bekymrad över att brottsligheten är hög och att det är brist på polispersonal i en del polisdistrikt, framför allt i Storstockholm. Jag har föreslagit ett antal åtgärder, varigenom vi skall kunna förbättra situationen.

Bland de åtgärder som jag menar är viktiga ingår också ett samspel och bättre samarbete mellan de polismyndigheter som gränsar till varandra. Jag menar att ett sådant samarbete kan förbättra situationen jämfört med att ett polisdistrikt självt skall svara för verksamheten.

Jag tycker att det är viktigt att polisdistrikt som gränsar till varandra har en sådan uppbackning av varandra så att utryckningskapacitet kan ställas till förfogande när så erfordras för att klara en situation som annars skulle vara riktigt prekär. Det måste väl vara bra, Allan Ekström, att två polisdistrikt som ligger nära intill varandra begär hjälp av och stöttar varandra?

Anf. 54 ALLAN EKSTRÖM (m):

Fru talman! Med mitt omdöme att polisministern verkar obekymrad avsåg jag självfallet situationen på Lidingö. Det är en stad på nära 40 000 människor som ställs utan övervakning och skydd av den egna polisen under natten. Det går inte att jämföra polis från Bryggargatan i Stockholm med den egna polisen.

Jag bekräftade också detta genom att påpeka att i oktober i år gjordes 34 ingripanden mot 67 året tidigare. Det förekommer ingen övervakning, och det förekommer ingen verksamhet i preventivt syfte. Annonsen har skapat oro. Köpmännen känner oro, och de har skriftligen uttryckt denna. Detsamma gäller allmänheten. Ett meddelande av detta slag i Lidingöposten gör

inte situationen bättre: "Skräcknatt för 67-åring. Polisen hade nattstängt." Det är sådant jag åsyftar med att situationen inte är tillfredsställande.

Anf. 55 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Polisen har inte nattstängt. Polisen på Lidingö har nattstängt. Det är därför det erfordras denna typ av åtgärder. Vi har inte en personalstyrka som gör att man vid alla tidpunkter och vid alla situationer kan nå en plats mycket snabbt. Men för Lidingö är situationen gynnsammare än på många platser just därför att Stockholmspolisen finns intill och det där finns en god utryckningskapacitet även om området är stort att bevaka.

Jag tycker att det är viktigt att man i sådana områden som Storstockholm har mera av den här typen av överenskommelser och diskussioner om hur man gemensamt skall bevaka området än att säga att det är en katastrof att det inte finns tillräcklig kapacitet just i ett visst polisdistrikt.

Anf. 56 ALLAN EKSTRÖM (m):

Fru talman! Till det som polisministern sade vill jag inte foga annan kommentar än att jag hade trott att han skulle ha tagit upp orsaken till tingens nuvarande ordning, nämligen att 18 av 50 polismanstjänster i Lidingö – dvs. 36 % av tjänsterna – är obesatta. Det är det som är pudelns kärna.

Anf. 57 Civilminister BENGT K Å JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag är mycket väl medveten om orsaken till att detta arrangemang har kommit till stånd.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:247 om Vallsundsbron

Anf. 58 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Stina Eliasson har frågat mig när regeringen avser att fatta beslut om Vallsundsbrons läge.

Länsstyrelsens beslut att fastställa den stadsplan som bl.a. berör tillfarten till Vallsundsbron har överklagats till regeringen. Orsaken till att ärendet ännu inte är avgjort är att vissa markfrågor och andra omständigheter i anslutning till planen först bör klarläggas. För närvarande pågår diskussion mellan kommun och markägare. Jag kan därför inte ge något exakt besked om tidpunkten för beslut i frågan.

Anf. 59 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret, som var väldigt kort och som inte ger mig särskilt mycket upplysning. Visserligen står det i svaret att det inte går att ge något exakt besked. Men går det att ge ett någorlunda exakt besked? Eller skall ärendet behandlas med samma snigelfart som hittills har varit fallet ända sedan länsstyrelsen skickade överklagningsärendet till regeringen? Detta skedde nämligen den 23 februari 1989 – alltså för 22 månader sedan. Därefter har regeringen från boverket inhämtat remissyttrande, som är date-

rat den 11 oktober – alltså 8 månader senare. Därför är det kanske inte så underligt att vi blir litet irriterade och tycker att det hela går väl så sakta.

Jag undrar då hur lång tid det kan ta innan regeringen sätter sitt sigill på beslutet efter det att diskussionen mellan kommunen och markägarna är över. Från sysselsättningssynpunkt och inte minst från trafikekonomisk synpunkt är det kolossalt viktigt för oss i kommunen att äntligen få sätta i gång med Vallsundsbron.

Boverket har i sitt gedigna yttrande pekat på en mängd omständigheter som är viktiga att känna till, t.ex. att den färjeförbindelse över Vallsundet i Storsjön som ligger i Jämtlands län varje dygn transporterar 13 000 fordon. Men vi har tur som bor så långt norrut, åtminstone när vintrarna är ordentliga, för då finns det isvägar över Vallsundet, och det gör att det blir dubbelt så många fordon som kör den här sträckan. Inte minst från trafikekonomisk synpunkt är det viktigt att projektet sätts i gång.

Anf. 60 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Så snart alla erforderliga handlingar är klara och så fort erforderligt beslutsunderlag finns tillgängligt kommer regeringen omgående att fatta ett beslut.

Anf. 61 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Vad är det då för kompletterande uppgifter som behövs? Jag undrar ändå vad som menas med "omgående". Rör det sig om en månad, femton månader, fjorton dagar eller hur lång tid rör det sig om?

Anf. 62 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Stina Eliasson får naturligtvis tolka ordet "omgående" hur hon vill. För mig betyder "omgående" att så snart erforderligt material finns framtaget kommer beslutet att fattas.

Anf. 63 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Kan det vara till någon hjälp för regeringen om jag åker hem till kommunen och säger till den socialdemokratiska majoriteten, som ännu inte har kommit till skott, att den får skynda på, för så fort kommunen lämnar de kompletterande uppgifterna är regeringen beredd att omgående, dvs. med detsamma fatta ett beslut?

Anf. 64 Bostadsminister ULF LÖNNQVIST (s):

Fru talman! Jag har gett det kompletterande svar som Stina Eliasson efterfrågar, och jag har inget mer att tillägga.

Anf. 65 STINA ELIASSON (c):

Fru talman! Jag åker då hem till kommunen och säger att den skall skynda på så att vi äntligen kommer till skott.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:267 om avvecklingen av vårdhemmen

Anf. 66 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! Agne Hansson har frågat socialministern vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att uppfylla löftet gentemot Kalmar läns landsting och andra landsting om att avvecklingen av vårdhemmen inte skall förorsaka landstingen ökade kostnader.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

I regeringens proposition med förslag till lag om särskilda omsorger om psykiskt utvecklingsstörda m.fl. (prop. 1984/85:176) uttalades att vårdhem och specialsjukhus borde avvecklas och att alternativa boendeformer borde skapas för psykiskt utvecklingsstörda. Enligt vad som framhölls i propositionen borde vårdhem för barn och ungdomar avvecklas skyndsamt, medan vårdhem och specialsjukhus för vuxna borde avvecklas i den takt som de ekonomiska förutsättningarna och hänsynen till de boende vid institutionerna medgav.

För att fullfölja avvecklingsmålet föreslogs i propositionen bl.a. att nyintagning av barn och ungdomar till vårdhem skulle upphöra och att nyintagning av vuxna till vårdhem och specialsjukhus endast skulle få ske i de fall synnerliga skäl förelåg. Riksdagen tillstyrkte dessa förslag.

I det avsnitt av propositionen där de ekonomiska konsekvenserna av de samlade förslagen belystes konstaterades att det förelåg uppenbara svårigheter att beräkna kostnaderna för institutionsavvecklingen. Socialministern betonade att avveckling borde ske i planerade former och inom ramen för de personella, ekonomiska och andra resurser som vid varje tidpunkt stod till förfogande för omsorgsverksamheten. Något uttalande som styrker vad Agne Hansson påstår i sin fråga om ett totalt statligt finansieringsansvar för vårdhemsavvecklingen finns såvitt jag känner till inte.

Jag vill dock göra Agne Hansson uppmärksam på att staten redan i dag, genom bostadsfinansieringssystemet, svarar för betydande delar av omsorgshuvudmännens kostnader vid byggandet av alternativa boendeformer. Jag vill också påminna om att regeringen nyligen, i propositionen om ansvaret för service och vård till äldre och handikappade m.m. (prop. 1990/91:14) lagt fram förslag om inrättande av ett särskilt statligt femårigt stimulansbidrag för att påskynda utbyggnaden av bl.a. gruppbostäder för psykiskt utvecklingsstörda. Några ytterligare åtgärder är för närvarande inte aktuella.

Anf. 67 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Därefter vill jag slå fast att det är viktigt att det angelägna förändringsarbete som pågår när det gäller förbättringar för handikappade och sjuka fortsätter. Jag har ingen annan uppfattning i den frågan.

Sedan är det viktigt att också regering och riksdag tar ett ansvar för att se till att intentionerna i de beslut som fattas följs.

När det gäller den här frågan skall, som statsrådet har citerat, avvecklingen av vårdhemmen ske i den takt som de ekonomiska förutsättningarna med hänsyn till de boende vid institutionerna medger. Det är viktigt för

denna diskussion att vi är ense om att kostnadskalkylerna inte har hållit. Det har jag visat i min fråga. För Kalmar läns landsting har det inneburit mer än en fördubbling.

Landstingen, inte minst Kalmar läns landsting, har t.o.m. fått en rad domar på sig för att man inte har fullföljt besluten så snabbt som möjligt. Det innebär att det egentligen har skett en omtolkning av den formulering som statsrådet själv ger mig här. Vem skall då egentligen bära ansvaret för omtolkningen? Vi kanske först bör vara överens med varandra om att det har skett en omtolkning av citatet, eftersom domarna nu finns. Det måste åvila staten att ta sin del av det ekonomiska ansvaret, eftersom vi fattar beslut över huvudet på kommunerna. Min fråga gäller om statsrådet inte är beredd att göra det.

Anf. 68 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! För det första blir jag inte klok på hur de kostnadskalkyler som Agne Hansson citerar i sin fråga skall tolkas. Om inflationen är medräknad är kostnadsökningen relativt obetydlig, eftersom det gäller en period på tio år. Det är fråga om en kostnadsökning mellan 600 och 1 200 kr. i dygnskostnad. Om inflationen inte är medräknad är det naturligtvis en avsevärd skillnad. Det är en avgörande fråga som jag vill ställa när det gäller kostnadskalkylen.

Byggkostnaderna har samtidigt ökat kraftigt under 80-talet. Det finns förmodligen här, liksom vid allt annat byggande, en real kostnadsökning som man inte kunde förutse när man gjorde upp kalkylerna.

För det andra tror jag att dessa domar skiljer mellan två saker. Föreligger det ett enligt lagen avsett behov av gruppbostad? Föreligger det en ekonomisk situation som förhindrar att landstingen tillgodoser det behovet? Domstolarna har således också till uppgift att göra den sistnämnda bedömningen. Man måste då komma ihåg att i förhållande till den enskildes behov utgör landstingets budget en väldig resurs. Det kan i vissa fall vara mycket svårt att hävda att det inte finns pengar för att inom rimlig tid tillgodose den enskildes behov av gruppbostad. De förutsättningar som landstinget faktiskt har att tillgodose det enskilda behovet måste tas med i bilden.

Jag vill inte hålla med om att det har gjorts någon omtolkning av ansvaret under 80-talet. Det är som det avsågs i omsorgslagen.

Anf. 69 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag får acceptera det svaret. Man kan göra olika tolkningar. När det gäller ekonomin är det i och för sig ointressant om det rör sig om siffror i fast penningvärde eller om inflationen är medräknad. I vilket fall som helst har ministern här erkänt att det följer med en merkostnad.

Vid det här beslutet påpekade inte minst Kalmar läns landsting – jag skrev själv under detta såsom ordförande i förvaltningsutskottet –, mycket kraftigt att man har underskattat beräkningarna. Nu står vi inför det faktum att man har fått detta resultat. Detta kan man överföra på väldigt många olika frågor. Vi sitter i detta hus och fattar många beslut som sedan medför betydligt ökade kostnader, som den som skall verkställa beslutet alltid får bära. Det

borde finnas ett ansvar. Är regeringen beredd att följa upp sådana här beslut för att inte överföra kostnaderna till verkställarna?

Anf. 70 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! Jag gläder mig redan i förväg över att centerpartiet kommer att rösta ja till det förslag från regeringen om en insats för att stimulera byggande av gruppbostäder som finns här i riksdagen. När förslaget går igenom kommer det att betyda att landstingen för första gången får ett ekonomiskt stöd inom ramen för utbyggnad av omsorg.

Den omsorgsberedning som förberedde propositionen och som närmast inom sig förde förhandlingar innehöll representanter för Landstingsförbundet. Omsorgsberedningen kom fram till att man skulle kunna genomföra lagens intentioner inom ramen för givna resurser. Det kan Agne Hansson och jag ha synpunkter på i dag. Landstingsförbundet accepterade faktiskt den gången, såsom representant för landstingen, att man skulle lägga upp arbetet på det sättet.

Anf. 71 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Det fanns en varning från Landstingsförbundet även när det gäller den här delen.

Vi har varit pådrivande när det gäller att få till stånd statligt stöd för gruppboende. Jag har i bostadsutskottet medverkat till att reglerna blir flexiblare och bättre när det gäller att hantera dessa 1,5 miljarder. Jag hoppas verkligen att vi kommer framåt.

Det kommer tyvärr inte, herr statsråd, att lösa grundproblemet att kommuner och landsting alltid får stå för fiolerna när man gör undervärderingar av kostnaderna vid centrala beslut. Jag har inte fått något besked ifrån statsrådet om statsrådet är beredd att göra en bättre uppföljning, att vara noggrannare och att se till att de lokala nivåerna inte får stå för hela det ansvaret.

Anf. 72 Statsrådet BENGT LINDQVIST (s):

Fru talman! Jag vill passa på tillfället att ge en eloge till landstingen när det gäller sättet att sköta utbyggnaden av gruppbostäder för utvecklingsstörda. Under de första åtta åren under 80-talet byggde man 500 gruppbostäder per år. 1989 ökade det till 800, och i år beräknas antalet vara mellan 1 100 och 1 200. Jag tycker att det är ett gott betyg åt landstingens sätt att prioritera.

Jag hade ett skäl till att peka på möjligheterna att stödja regeringens förslag till stöd för byggande av gruppbostäder. Centerpartiet har nämligen i socialutskottet yrkat avslag på hela den proposition som innehåller det här stödet. Jag får utgå ifrån att centern finner former för att mot denna bakgrund lämna det stöd som Agne Hansson uppenbarligen vill lämna till detta ändamål.

Anf. 73 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag kan gärna instämma i elogen till landstingen. Jag är fortfarande involverad, såsom revisor i Kalmar läns landsting, i att försöka påverka landstinget att fullfölja detta. Nu befinner sig landstinget i en mycket svår prioriteringssituation. Det finns domar. Det hänger hela tiden på den

lokala ekonomin i landstinget om denna utbyggnad skall kunna fullföljas. Jag tycker inte att det är rätt gentemot landstingen att staten hanterar landstingen på ett sådant här sätt. I slutändan kommer de handikappade att drabbas. Jag har tyvärr inte fått något besked om att ministern är beredd att medverka.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:250 om kvotering inom offentliga sektorn av inskolningsplatser m.m. för ungdomar

Anf. 74 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Kaj Nilsson har frågat mig om jag finner det meningsfullt att utreda möjligheten av att införa ett kvoteringssystem inom den offentliga sektorn för att, i ett sämre arbetsmarknadsläge, tillgodose behovet av ett ökat antal inskolningsplatser och beredskapsarbeten för ungdomar.

Ett nytt system av åtgärder för 18–19-åriga arbetslösa ungdomar infördes den 1 juli 1989. Det innebar att ungdomslagen upphörde och ersattes med inskolningsplatser som infördes på hela arbetsmarknaden.

Det tyngst vägande skälet till denna förändring var den kritik som riktades mot ungdomslagen. Vid ett flertal utvärderingar konstaterades att ungdomslagen innebar en inlåsningseffekt av ungdomarna i en åtgärd inom den offentliga sektorn.

Den nya inriktningen av de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna för arbetslösa ungdomar har målsättningen att de så snabbt som möjligt skall få en fast förankring på hela den reguljära arbetsmarknaden.

Ungdomarna på inskolningsplats skall utföra ordinarie arbetsuppgifter och få introduktion och inskolning i arbetet.

Systemet förnyades med utgångspunkt i arbetslinjen genom ett åtgärdsprogram i fyra steg: för det första en intensifierad platsförmedling mot den reguljära arbetsmarknaden, därefter jobbsökaraktiviteter, vägledning mot utbildning och i sista hand heltidsarbete på avtalad eller vid behov särskild inskolningsplats. Den nya lagen om särskilda inskolningsplatser innebär att ungdomarna har rätt att bli anvisade särskild inskolningsplats senast efter sju veckors arbetssökandetid. För ungdomar som avslutat sin utbildning på våren gäller den 1 november samma år. Undantag kan göras från denna regel.

AMS har enligt uppgift svårigheter med att få fram tillräckligt antal avtalade inskolningsplatser. Inom den offentliga sektorn har besparingskrav, anställningsstopp och allmänna neddragningar orsakat svårigheter att få till stånd avtalade platser. Inom det privata näringslivet har kompletterande avtal, till det tidigare centrala avtalet, inte slutits inom ett antal branscher.

För att underlätta ungdomarnas etablering på arbetsmarknaden förutsätter jag att arbetsgivarna tar sitt ansvar för de arbetslösa ungdomarna genom att anställa dem på avtalade inskolningsplatser om reguljärt arbete ej finns att tillgå.

Som skäl för mitt antagande vill jag erinra om att arbetsmarknadens parter i beredningsarbetet vid utformningen av den nya ungdomsgarantin tillstyrkt

inrättandet av den nya ungdomsgarantin med avtalade inskolningsplatser på hela arbetsmarknaden.

För arbetslösa ungdomar över 20 år, vilka kan anvisas beredskapsarbete, gäller på samma sätt som för de yngre, utbudsstimulerande åtgärder. Det innebär platsförmedling, jobbsökaraktiviteter, yrkesvägledning och vid behov arbetsmarknadsutbildning. Målet är att förbättra den unges möjligheter att få arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Då allt fler av de lediga platserna bara kan tillsättas med personer som har utbildning eller erfarenhet kan en arbetsmarknadsutbildning ofta ge den arbetssökande den kompetens som krävs för att få ett arbete. En annan effekt är också att med en välutbildad yrkeskunnig arbetskraft ökar de svenska företagens konkurrenskraft.

Jag anser det därför inte meningsfullt att styra in ungdomarna i åtgärder inom den offentliga sektorn och är därför inte beredd att utreda möjligheterna till ett kvoteringssystem.

Anf. 75 KAJ NILSSON (mp):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för det utförliga svaret, som var mycket informativt när det gäller vad man gör för ungdomar, och det är ett helt batteri av åtgärder.

I den avslutande delen av svaret ges tyvärr klart besked om att arbetsmarknadsministern inte tänker vidta de åtgärder som jag har efterlyst, t.ex. en kvotering mellan olika nivåer inom den offentliga sektorn. Jag har efterlyst denna åtgärd mot bakgrund av att kommunerna är mycket hårt belastade med den här typen av uppgifter. Kommunerna efterlyser en balans. I nuvarande läge är det en snedbelastning när det gäller kommunerna i förhållande till landsting och stat. Det framkom inte i svaret om statsrådet är medveten om denna snedbelastning. Visserligen anförs det skäl till att man inte kan satsa på den offentliga sektorn: besparingskrav, anställningsstopp och allmänna neddragningar. Det gör ju att kommunerna får det så mycket värre och en mycket större belastning. Jag hade hoppats att just den här snedbelastningen skulle komma fram i svaret.

Anf. 76 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag valde att ge ett utförligt svar, eftersom jag tycker att det är en mycket viktig fråga som Kaj Nilsson tar upp. Men den åtgärd som han föreslår med kvotering inom den offentliga sektorn är absolut fel signal i dag. Vi skall komma ihåg att samtliga dessa åtgärder är inriktade på ungdomarnas behov och på att stärka deras möjligheter att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Då tycker jag att det är oerhört viktigt att vi använder åtgärderna just i det syftet. Det kanske inte riktigt framgick av det som Kaj Nilsson sade.

De erfarenheter som vi har av inskolningsplatser är att 78 % av dem som har haft en inskolningsplats har fått ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Vi vet också att det i dessa dagar är ännu viktigare att vi vässar våra arbetsmarknadspolitiska åtgärder, inte minst för ungdomarnas skull, så att de ännu mer bidrar till att ge ungdomarna arbete på den reguljära arbets-

marknaden i näringslivet. Därmed ges också näringslivet en möjlighet att rekrytera och behålla ungdomar i arbete.

Vi kunde i dag även ha diskuterat mycket om hur stor betydelse förändringen och förnyelsen av arbetslivet skulle ha för dessa ungdomars möjligheter att stanna kvar på jobben ute i det privata näringslivet.

Jag tror att frågan hade ett vällovligt syfte, men inriktningen på åtgärden var fel.

Anf. 77 KAJ NILSSON (mp):

Fru talman! Det står även i svaret att arbetsmarknadsministern förutsätter att arbetsgivarna tar sitt ansvar. På den punkten har man tydligen inte haft tillräcklig framgång.

Jag vill återkomma till den allvarliga snedbelastning som finns mellan kommuner och landsting å den ena sidan och mellan kommuner och landsting och staten å den andra sidan. Kommunerna har ett mycket svårt arbete att klara den här uppgiften, medan kanske landstingen och statliga institutioner kommer undan ganska billigt. Då skulle den här kvoten relateras till antalet anställda, t.ex. på stora arbetsplatser inom landsting och stat. Upplever inte arbetsmarknadsministern att det finns en skevhet mellan de här nivåerna?

Anf. 78 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Jag höll på att säga att det må vara hur det vill med snedbelastningen. Jag är medveten om och förstår också de problem som Kaj Nilsson syftar på. Men det som är utgångspunkten för mig när jag diskuterar behovet av inskolningsplatser är ju vad dessa ungdomar behöver för att få ett arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Och det är detta som jag som arbetsmarknadsminister måste ha för ögonen när jag tittar på åtgärderna. Då är jag inte så säker på att det i dag är just till den offentliga sektorn som de här ungdomarna i första hand skall vända sig genom inskolningsplatserna. Nu handlar det om att de privata arbetsgivarna tar ett större ansvar när det gäller att ta emot dessa ungdomar och teckna avtal om dessa inskolningsplatser. Det är mitt främsta syfte i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Meddelande om svar på interpellationerna 1990/91:102, 88 och 107

Anf. 79 Arbetsmarknadsminister MONA SAHLIN (s):

Fru talman! Med hänvisning till riksdagsordningen ber jag att få meddela att interpellationerna 102 av Elver Jonsson, 88 av Björn Samuelson och 107 av Agne Hansson på grund av arbetsbelastning och efter överenskommelse med interpellanterna kommer att besvaras den 11 januari 1991 kl. 9.00.

15 § Svar på fråga 1990/91:207 om tullservicen och färjetrafiken mellan Örnsköldsvik och Vasa

Anf. 80 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Görel Thurdin har frågat mig om regeringen är beredd att medverka till att generaltullstyrelsen kan upprätthålla en grundläggande service på tullområdet så att en fungerande färjetrafik kan bedrivas mellan Örnsköldsvik och Vasa.

Det som föranlett Görel Thurdins fråga är enligt vad jag har inhämtat generaltullstyrelsens beslut den 23 oktober 1990 att inte medge Vasabåtarna tillstånd till utökad färjetrafik under perioden den 24 maj–den 11 augusti 1991 på linjen Örnsköldsvik–Vasa. Ett överklagande har i går inkommit till finansdepartementet. Ärendet kommer efter beredning i departementet att bli föremål för regeringens prövning. Jag är därför inte nu beredd att ta ställning i ärendet.

Anf. 81 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Jag tackar statsrådet Erik Åsbrink för svaret. Det är kortfattat, men innehåller ändå löfte om aktivitet i ärendet även efter den här frågestunden, eftersom överklagande har skett och regeringen kommer att hantera ärendet. Därför tycker jag också det vore bra om vi kunde ha en diskussion om principer. Det måste i alla fall fastställas många gånger här i riksdagen – och det görs också – principer som myndigheterna skall följa för att vi skall få en bra service och regionalpolitiskt likartade förutsättningar i vissa myndighetsfrågor.

Anledningen till att jag ställt frågan är att konsekvensen av att man inte får denna service är att färjelinjen blir nedlagd. Jag har läst tidigare att generaltullstyrelsen har motsatt sig att man startar en ny färjetrafik. I och för sig kan jag förstå att man gör det ställningstagandet när det gäller att starta någonting nytt. Men det är också en konkurrenssnedvridande åtgärd, om det är olika företag som skall konkurrera med varandra om färjetrafik. Vi talar om marknadsekonomi och fri konkurrens numera ganska flitigt i det här landet. Men en sådan här åtgärd är som sagt direkt konkurrenssnedvridande. Dessutom kan det tänkas att det är ett led i omorganisationen att servicen minskas. Färjetrafiken läggs ner, och då kan man kanske flytta verksamheten till Umeå – det har vi diskuterat tidigare.

Vad menar vi då med grundläggande service på de olika orterna i landet?

Anf. 82 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det är svårt för mig att här i dag djupare gå in på frågan. Handlingarna har precis kommit till departementet, och jag har inte haft möjlighet att mera ingående studera dem. Ärendet kommer naturligtvis att beredas i sedvanlig ordning.

Rent allmänt skall vi naturligtvis, när vi tar ställning till den här typen av ärenden, se på färjetrafiken och dess positiva effekter. Men vi måste också se på kostnaderna. I det här fallet handlar det, såvitt jag förstår, om vissa ytterligare kostnader som uppkommer om tullen skall fullgöra sina uppgifter. Det måste naturligtvis här, liksom i andra sammanhang, ständigt ske en

bedömning av om vi kan ta på oss dessa kostnader, hur de skall finansieras, om det skall ske genom att en annan verksamhet inom tullen trängs undan eller om det kan ske genom att vi beslutar oss för ökade statsutgifter.

Det här är jag alltså inte beredd att ge svar på i dag, utan det är en fråga som regeringen kommer att ta ställning till i sinom tid.

Anf. 83 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Det här med grundläggande service är en aktuell fråga, för vi har fastslagit de regionalpolitiska målen här i riksdagen. Sedan har vi haft ett antal utredningar som har tittat på vad som menas med dessa regionalpolitiska mål. I t.ex. tele- och postutredningen har man lyft fram begreppet grundläggande service. I alla diskussioner om service från myndigheter och även verk – de facto folket – har man tagit upp frågan om grundläggande service. Då tycker jag att man från regeringens sida på något sätt måste kunna svara på frågan vad som menas med grundläggande service. Regionalpolitik betyder ju att orterna skall få grundläggande service och i det här fallet även bevakning. Men jag kanske har fel? Jag måste få veta vad regeringen anser om detta med grundläggande service. Någon idé om det måste ni i regeringen ha.

Anf. 84 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det är naturligtvis angeläget att vi kan ge en god service inom färjetrafiken i de delar av landet där sådant kan komma i fråga. Vi måste – jag vill understryka det – beakta också de ökade kostnader som detta kan medföra. Får jag vara ofin nog att påminna om att det parti som Görel Thurdin representerar i sitt alternativ till skattereformen bl.a. avvisade det förslag till importmoms som finns i skattereformen. Det motsvarar ett inkomstbortfall på 500 miljoner. Detta sades skola finansieras genom rationaliseringar inom tulladministrationen. Får jag då påpeka att det i runt tal motsvarar en halvering av de utgifter som vi har för tullens verksamhet i landet. Det säger sig självt att skall man göra något så oerhört drastiskt, handlar det om en dramatisk försämring av den service som samhället kan erbjuda i det avseendet.

Anf. 85 GÖREL THURDIN (c):

Fru talman! Det argumentet, herr statsråd, har jag hört tidigare. Rationaliseringar är vi naturligtvis inte emot. Det har talats om datorisering osv. Men här har man visat tendenser till en omorganisation i riktning mot expanderande orter i stället för att se på var det finns behov av service och var det finns en omfattande hamntrafik. Örnsköldsvik tillhör faktiskt de städer som har en omfattande hamnverksamhet. Därför anser jag att det är en fullständigt fel inriktning att flytta hela administrationen till Umeå, då man i stället får åka med bil mellan Örnsköldsvik och Umeå för att åstadkomma en service i den andra största hamnstaden i Norrland.

Jag tycker inte att statsrådet skall komma undan frågan vad som menas med grundläggande service med att börja tala om vad vi i centern har framfört som alternativ till finansiering i skattereformen.

Anf. 86 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Fru talman! Det kan diskuteras hur långt man skall sträcka sig för att upprätthålla en grundläggande service på tullområdet. Jag tror att vi kan vara överens om att en sådan service inte kan upprätthållas om man halverar anslaget till tullen. Det var faktiskt det centerpartiet föreslog för inte så länge sedan. Det är riktigt att jag sagt detta förut, och jag säger det igen, för jag har inte fått något bra svar på hur man skall bära sig åt för att klara servicen i Örnsköldsvik och i en del andra orter om man drar ner tullens resurser med 50 %.

Anf. 87 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Vissa av de uppgifter som har med importmomsen att göra handläggs de facto nu av tullen, och det kostar pengar. Tanken var att de skulle minskas. Men om det visar sig att det belopp som det här gäller – det finns ingen som kan ange exakta belopp i finansieringen av skattereformen, inte ens regeringen – är för litet, är jag den första att ompröva beloppet för att det skall garantera den grundläggande servicen. Men jag är inte så säker på att regeringen och statsrådet är villiga att ompröva något för att åstadkomma denna grundläggande service.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:230 om momsen på vägfärjetrafiken

Anf. 88 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Rune Backlund har, mot bakgrund av att vägfärjor är en del av vägnätet, frågat om jag är beredd att medverka till att vägfärjorna undantas från den beslutade mervärdeskatten på kollektivtrafiken.

Utgångspunkten för den beslutade reformeringen av mervärdeskatten har varit att beskattningen i princip skall vara generell även på tjänsteområdet. Detta får till följd att alla typer av tjänster som tillhandahålls yrkesmässigt mot ersättning blir skattepliktiga. Det är alltså inte så att transporter med vägfärjor blir skattepliktiga enbart på grund av att de definitionsmässigt anses utgöra personbefordran eller kollektivtrafik. Även i de fall man tar ut bro- eller vägavgifter för vissa broar eller för vissa vägsträckor torde avgifterna komma att omfattas av den generella skatteplikten till mervärdeskatt. Jag är inte beredd att medverka till att dessa områden utantas från mervärdeskatt.

Då Rune Backlund, som framställt frågan, anmält att han var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Görel Thurdin i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 89 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Å Rune Backlunds vägnar får jag tacka för svaret; Rune Backlund har inte möjlighet att närvara i kammaren i dag. Jag skall i alla fall försöka argumentera för frågan och för det han är ute efter.

I skattereformen talar man i och för sig om tjänster. Då kan man säga att kostnaderna för vägfärjorna är ett slags alternativa kostnader för väginvesteringarna. En vägfärja är att betrakta som en väg – utan den kan de här människorna inte ta sig till och från sina hem och verksamheter.

Dessutom är färjetrafiken en verksamhet som är lätt att avgränsa. Därför borde regeringen kunna lägga fram ett förslag om att undanta färjor av det här slaget, färjor som så att säga ersätter vägen, från beslutet om moms även på tjänster – de tjänsterna bör kunna ses som ett alternativ till en väginvestering.

Anf. 90 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Den här skatten, liksom många andra skatter som har diskuterats i samband med skattereformen, är ett utflöde av en generell princip – som vi har försökt tillämpa över ett så stort område som möjligt – nämligen att vi skall ta ut en enhetlig och generell mervärdeskatt och att den skall utgå på i princip alla typer av konsumtion av varor och tjänster. Det får till följd att vi breddar mervärdeskatten till ett större område än tidigare.

Som jag sade i mitt svar är det här inte något utslag av principen att kollektivtrafiken skall mervärdeskattebeläggas, även om det i och för sig också är fallet, utan det är en följd av att alla typer av tjänster beläggs med mervärdeskatt. Men det är också så att transporter – det handlar om såväl biltransporter som alla slag av kollektivtrafik – beläggs med mervärdeskatt. Jag tycker att det är fullkomligt naturligt att man gör på det sättet även i detta fall. Som jag påpekade: Skulle det bli aktuellt – och det är en diskussion som förs i dessa dagar – att ta ut bro- eller vägavgifter på vissa håll i landet, lär mervärdeskatten komma att tas ut även i de fallen.

Det här beslutet, som redan är fattat av riksdagen, ligger alltså fast. Jag ser ingen anledning att ändra på det.

Anf. 91 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag är mycket väl medveten om principen om likformig beskattning och att det skall tas ut moms på alla varor och tjänster. Men jag är också medveten om att det har gjorts en hel del undantag. Jag vet vidare att det har gjorts ändringar när man har sett att de förslag som lagts fram inte varit riktigt bra. En sådan har vi behandlat senast i dag i skatteutskottet.

Jag tycker att just vägfärjor är en så speciell sak. Det är klart att man kan bygga en bro – det kan man göra. Men det kanske ändå i längden blir dyrare än att ha en vägfärja för den trafik som passerar. Jag vet att Rune Backlund bor på Visingsö, och där har man det problemet att man måste använda en vägfärja, men sådana finns ju även på andra håll i landet. Många gånger är det också regionalpolitiskt nödvändigt att se till att kostnaderna inte blir för höga för dessa människor.

Anf. 92 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Görel Thurdin använde nu ett argument som jag har hört många gånger förut, nämligen att verksamheten är så speciell. Det har jag hört tillämpat på snart sagt alla områden i tillvaron som utsätts för någon form av beskattning. Och i någon mening är det riktigt – alla verksamheter

har sina särdrag, alla verksamheter är angelägna, i varje fall för en del människor. Därför kan det argumentet användas och har använts i pläderingar för att man skall undanta alla möjliga områden från beskattning.

Görel Thurdin har själv velat åstadkomma sådana lättnader på en rad andra områden. Om man adderar alla dessa unika särfall blir de regel snarare än undantag, och då handlar det om stora urgröpningar i skattereformens finansiering. Därför kan vi inte tillmötesgå dessa önskemål. Skulle vi göra det skulle vi snart ha ett lapptäcke som påminner om det gamla skattesystemet eller blir ännu värre. Därför finns det all anledning att hålla fast vid de generella principerna.

Anf. 93 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Det är bara det att de generella principerna inte alltid går att tillämpa, därför att verkligheten inte är så generell som man har försökt göra den. Vi kan t.ex. se på hur det här slår på särintresset turism: i stället för att få intäkter till finansiering av skattereformen förlorar man intäkter. Det har diskuterats och kommer att diskuteras här senare också. Det är ett typexempel på att man faktiskt gjort någonting tokigt.

Dessutom får man ofta höra argumentet att det är svårt byråkratiskt att hantera en differentiering. Men i det här fallet är det enkelt att dra gränsen. Gränsen mellan land och vatten tror jag inte att momsen kommer att förändra.

Anf. 94 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag vill bara invända mot påståendet att det skulle ligga någon felräkning bakom de kalkyler som gjorts i fråga om turistmomsen eller på andra områden. Det är inte på det sättet att skattereformen förutsätter en viss intäkt från en viss delbransch. Det intressanta är den totala intäkt som vi får genom de åtgärder som utgör finansieringen av skattereformen.

Det kan mycket väl vara på det sättet att människor ändrar sitt konsumtionsbeteende, minskar sin konsumtion på ett området och ökar den på ett annat. Då får man naturligtvis minskade intäkter på de områden där konsumtionen går tillbaka men ökade på ett annat område. Detta är varje fall med hänsyn till totalfinansieringen av skattereformen ganska ointressant. Drar man ned sin konsumtion och spenderar mindre på ett område kan det vara ett uttryck för att man spenderar mer på ett annat område, och då kommer skatteintäkterna in den vägen. Använd därför inte det argumentet – det är i grunden felaktigt!

Anf. 95 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Mycket skall man höra om den här skattereformen innan öronen ramlar av, måste jag säga! Här har vi stått i kammaren och dividerat om exakta siffror när det gällt finansieringen av skattereformen, och det har utdelats åthutningar åt den som inte haft samma siffror som regeringen, och nu säger statsrådet att den fördelningen inte spelar någon roll – huvudsaken är att totaleffekten blir densamma. Det var ett mycket märkligt påstående! Jag skall komma ihåg det till de fortsatta övningarna.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på fråga 1990/91:249 om beskattningen av restaurang- och hotelltjänster

Anf. 96 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Hugo Hegeland har frågat om regeringen är beredd att föreslå lättnader i beskattningen av hotell- och restaurangtjänster med anledning av den starkt minskade efterfrågan inom dessa branscher.

Höjningen av mervärdeskatten på hotell- och restaurangtjänster har ingått som ett led i strävan att få en generell och enhetlig mervärdeskatt som är konsumtions- och konkurrensneutral och som i princip omfattar all yrkesmässig omsättning av varor och tjänster. Jag är mot denna bakgrund inte beredd att föreslå någon ändring av mervärdesbeskattningen av dessa tjänster.

Anf. 97 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för försöket att svara på min fråga.

Beträffande den redovisade bakgrunden, som alltså inte föranledde statsrådet att föreslå några förändringar, vill jag påpeka att den bara är en del av bakgrunden.

Som Görel Thurdin påpekade har statrådet hela tiden varit otroligt angelägen om att reformen skall vara totalfinansierad. Nu visar det sig att efterfrågan på hotell- och restaurangtjänster sjunker så mycket att man räknar med att man inte får in de 1,3 miljarder som man hade kalkylerat med.

Så fort det uppstått något sådant bortfall har ju statsrådet krävt att man skall ha någon annan finansieringskälla. Ta bara förslaget om löneskatt! I proposition nr 54 talar regeringen om att en ansvarsfull finansiering är grundläggande för hela skattereformen. Därför föreslår man en alternativ finansiering. Har statsrådet nu helt tappat ansvaret samtidigt som man tappar 1,3 miljarder i intäkter från moms på hotell- och restaurangtjänster?

Anf. 98 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Hugo Hegeland har ju ändå en viss nationalekonomisk utbildning – jag är därför förvånad över det märkliga inlägg som jag nyss lyssnade till. Jag skall försöka upprepa argumenteringen en gång till.

Om vi får minskade intäkter på ett visst område därför att konsumtionen går ned är detta inte ett uttryck för att det är några brister eller felaktigheter i finansieringen av skattereformen; det är ett uttryck för att människorna genom ändrade preferenser eller på grund av ändrade kostnader förskjuter sin konsumtion – minskar den på ett område och ökar den på ett annat. Vi är faktiskt inte beroende av att få in ett exakt belopp i skatteintäkter från hotell- och restaurangbranschen – vi är beroende av att totalt sett få in ungefär de intäkter som vi har kalkylerat med. Blir det litet mindre på ett område och litet mer på ett annat är detta inget problem från finansieringssynpunkt.

Detta har ingenting att göra med det exempel som Hugo Hegeland åberopade, nämligen att vi tappar en delfinansiering genom att ett visst förslag – i det här fallet arbetsgivaravgifter på pensionsutbetalningar – måste uppskjutas något halvår. I det läget är det inte ett uttryck för ändrade konsumtionsvanor utan ett genuint bortfall av skatteintäkter, och i det fallet är det själv-

klart att vi eftersträvar en alternativ finansiering. Det rör sig alltså om två helt olika situationer som inte kan jämföras med varandra.

Anf. 99 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för att han erkänner att jag har vissa kunskaper i ekonomi. Tyvärr kan jag inte ge samma erkännande till statsrådet. Möjligen kan det bero på att jag tyvärr inte har haft statsrådet som elev. Jag har haft Bengt K Å Johansson som elev och även Ingvar Carlsson. Från det hållet har jag ännu inte hört sådana häpnadsväckande uttalanden som jag nyss hörde. Här säger statsrådet att om vi inte får in 1,3 miljarder kronor i momsintäkter på hotell- och restaurangtjänster får vi in det någon annanstans. Det får vi visst inte. Var har statsrådet lärt sig ekonomi någonstans egentligen? Efterfrågan går ju i stället till utlandet. Konferenser kommer ju att förläggas till utlandet. I vinter kommer man att resa till Norge och Schweiz i större utsträckning än tidigare. Uppfattningen att den svenska skatteomläggningen skulle vara ett nollsummespel är helt felaktig. Tvärtom blir ju effekten den att en del av efterfrågan riktar sig till utlandet. Vi går miste om denna efterfrågan och får alltså inte alls in någonting. Därför kan jag mycket väl fråga hur det går med ansvaret – man skall ju ha det totala beloppet. Statsrådet säger att det kommer in på olika områden, men så blir det ju inte.

Anf. 100 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag skall försöka förklara det hela en gång till. Om det är på det sättet att det inom ramen för en given totalkonsumtion sker förskjutningar, så att människor konsumerar mindre på ett område och mera på ett annat – och det är givet att dessa områden är ungefär lika behandlade skattemässigt: det är en grundprincip i reformen – påverkar skattereformens finansiering inte nämnvärt de totala intäkterna. Påståendet att en stor del av efterfrågan läcker ut utomlands är i bästa fall obevisat. Det vet vi ingenting om förrän vi har sett resultatet någon gång efter utgången av nästa år. Får jag bara påpeka för Hugo Hegeland, liksom för hans partivänner, att genomför man stora, ofinansierade skattesänkningar, som ni ibland tycks vilja göra, dvs. en kraftig påspädning av efterfrågan ofinansierad utan någon täckning i den reala produktionen, får man med all säkerhet en kraftig ökning av importen och en försvagning av vår utrikesbalans. Den risken är mycket större med den moderata skattepolitiken än med den skattereform som här genomförs och som är ansvarsfullt finansierad.

Anf. 101 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Med anledning av detta slingriga svar vill jag erinra om att skatteutskottet uppvaktades av Sveriges turistråd och flera representanter för hotell- och restaurangbranschen. De pekade på att man i Stockholm, Göteborg och Malmö inte konkurrerar sinsemellan om tjänsterna utan med London, Hamburg, Paris och andra städer. De framhöll att skatteomläggningen kommer att slå på turistbalansen, som redan är negativ. Den kommer att bli ännu större. Det är en ofrånkomlig följd av skatteomläggningen. Finns det något av det stora ansvar som man i alla andra sammanhang talar

om, borde ju ändå statsrådet reagera inför den väntade efterfrågeminskningen.

Anf. 102 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Någon gång måste folk inse att har man fattat ett beslut gäller det. Sedan måste man inrätta sig efter detta. Jag är för min del mycket orolig, om det finns människor som ser som sin huvudsakliga uppgift att tala om hur förfärligt dyrt och dåligt det är i den svenska hotell-, restaurang- och turistbranschen. Möjligen kan detta skapa en överdriven och onödigt negativ bild, som skrämmer bort folk från att konsumera de tjänster som erbjuds, tjänster som ändå på många sätt är attraktiva och prisvärda.

Det finns en historisk parallell. Den svenska bryggerinäringen förklarade på sin tid att om man inte fick tillverka mellanöl, skulle det över huvud taget inte gå att tillverka ett drickbart öl i landet. Jag vet att bryggerinäringen har fått äta upp de orden och ångra sig. Följden blev under många år att konsumtionen av folköl och annat öl pressades ned. Folk hade fått lära sig av bryggarna att det inte fanns kvar något drickvärt öl. Möjligen skall samma lärdom dras när det gäller turistbranschen.

Anf. 103 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Jag skall bortse från resonemanget om mellanöl och i stället erinra om hur man reagerade i Frankrike när man upptäckte att det blev en kraftigt minskad efterfrågan. Där var ju momsen i restaurang- och hotellbranschen 18,6 %. Man sänkte momsen till 7 %, eftersom man insåg att man skulle förlora turistintäkter. Därför tycker jag att statsrådet bör vara intresserad av att se till att vi kan vända det stora underskottet i turistbalansen. Nu har skatteomläggningen tvärtom lett till den effekten att vi får ett bortfall. Jag förstår inte att statsrådet kan säga att ingenting skall ändras utan att vi skall se hur det blir, eftersom det inte, enligt hans mening, kan bevisas någonting i förväg. Nej, vi kan inte bevisa någonting i förväg, men det kan inte heller statsrådet. Men det går ändå att bedöma vad som är sannolikt, och den sannolika utvecklingen blir att man tappar 1,3 miljarder kronor. I andra sammanhang sägs det att man är så ansvarsfull att man skall finansiera skatteomläggningen till sista öret, samtidigt som vi kritiseras när vi tror mer på dynamiska effekter.

Anf. 104 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Det tillhör ju den moderata mytologin att man ökar skatteintäkterna genom att sänka skatterna, eller kanske rent av ta bort dem helt och hållet. Det är en inställning som jag menar inte hör hemma i en seriös debatt.

Eftersom det ändå mellan raderna antyds att moderaterna skulle vara beredda att sänka mervärdeskatten för just den här branschen, skulle jag vilja fråga om det verkligen förhåller sig så. Nyligen har det ju träffats något slags överenskommelse mellan moderaterna och folkpartiet. Har jag förstått det rätt talas det om generella sänkningar av mervärdeskatten i den mån man nu får råd med detta i framtiden. Skall jag tolka Hugo Hegeland så, att detta icke är fallet och så, att moderaterna kräver en återgång till en differentierad

mervärdeskatt? Kräver ni detta också av folkpartiet för att ni över huvud taget skall kunna bilda regering, om den situationen uppstår, och för att ni skall kunna föra något slags gemensam skattepolitik? Hur blir det nu: Blir det återgång till differentierad mervärdeskatt eller blir det ändringar av den generella mervärdeskatten? Kan jag få ett besked på den punkten?

Anf. 105 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Artikeln i Dagens Nyheter gällde ju som statsrådet mycket väl vet sex huvudpunkter. Det är helt riktigt att det står att man skall arbeta för en sänkning av momsen. Bl.a. bör ju den extra höjningen med 1,5 % från 23,46 % till 25 % tas bort, så snart man kan återgå till det tidigare läget.

Beträffande en differentiering av olika skatter får vi naturligtvis ta ett samtal med folkpartiet. Två får inte svara samtidigt – inte ens talmannen som är folkpartist får gå in i debatten och säga hur folkpartiet ställer sig – och statsrådet vet mycket väl att jag inte kan stå här och säga vad sådana förhandlingar skulle leda till. Man måste emellertid göra någonting, och det är ni som har hittat på att höja skatten på hotell- och restaurangtjänster så oerhört att det blir den här effekten. Det är alltså inte vi som har gjort det.

Anf. 106 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! När det gäller den tillfälliga höjningen av mervärdeskatten behöver inte Hugo Hegeland bekymra sig. Det finns redan ett riksdagsbeslut om att skatten skall återgå till den tidigare lägre nivån vid utgången av nästa år. Det kommer att ske alldeles automatiskt.

Beträffande fortsatta åtgärder rörande mervärdeskatten kan jag konstatera att jag inte fick något svar på frågan. Tala inte om att slingra sig! Här försöker Hugo Hegeland sitta på två stolar samtidigt, och detta är uppenbart taktiken ända fram till valet. Det gäller dels att ge sken av att ni är beredda att sänka mervärdeskatten selektivt på vissa områden, dels att tala om generella sänkningar av mervärdeskatten. Detta går inte ihop. Man kan inte göra bådadera. Antingen får man bestämma sig för en enhetlig skatt eller för en differentierad skatt. Det hade varit bra om jag hade kunnat få ett klarare besked på den punkten. Annars kan det möjligen vara så, att en del företrädare för turistbranschen – och jag förstår att ni är ivrigt verksamma där – får en felaktig föreställning om vad ni tänker göra, om ni får chansen efter valet nästa år.

Anf. 107 HUGO HEGELAND (m):

Herr talman! Anledningen till den minskade efterfrågan inom hotell- och servicenäringarna är ju den mycket höga mervärdeskatten. Sänker man skatten blir det ju en ökning av efterfrågan. Då blir det ökade intäkter, varför det inte alls behöver bli något problem som statsrådet tror. Nu får jag inte bestämma själv, vilket kanske inte förvånar statsrådet, eftersom det finns en viss demokrati även inom vårt parti, men jag kan alltid argumentera för en sänkning av mervärdeskatten när det gäller hotell- och restaurangtjänster. Detta skulle ju leda till en ökning av efterfrågan i Sverige eller i varje fall motverka bortfallet. På så sätt får man ju in de intäkter som statsrådet så

gärna efterlyser i olika sammanhang då det gäller att vara ansvarsfull med hänsyn till finansieringen av skatteomläggningen.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:260 om avdragsrätten för avgifter till fackföreningar

Anf. 108 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Birgit Friggebo har frågat finansministern om huruvida ett uttalande av innebörd att en utbyggnad av föräldraförsäkringen är en högre prioriterad åtgärd än höjningar av avdraget för fackföreningsavgift fortfarande äger giltighet.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Bakgrunden till frågeställningen är denna. Riksdagen beslutade i våras att skattereduktionen för fackföreningsavgifter fr.o.m. 1992 års taxering skall sättas ned från 40 % till 20 % av underlaget. Samtidigt höjdes taket för reduktionsgrundande avgift från 1 200 kr. till 2 500 kr.

Den socialdemokratiska partikongressen uttalade att reduktionskoefficienten åter borde höjas till 40 %. Det var i detta sammanhang som finansministern uttalade att en utbyggd föräldraförsäkring skulle prioriteras framför ett ökat avdrag för fackföreningsavgifter.

Skatteutskottet har i dag beslutat föreslå riksdagen att avdragstaket på 2 500 kr. för fackföreningsavgifter skall slopas. Skälet är i första hand att det inte föreligger någon begränsning i arbetsgivares avdragsrätt för kostnader för organisationsverksamhet. Genom att ta bort taket skapas därför likformighet i detta hänseende mellan arbetsgivare och arbetstagare. Utskottet beslutade vidare att föreslå riksdagen att mätnings- och granskningsavgifter vid byggnadsarbeten, som i dag är avdragsgilla i inkomstslaget tjänst, för arbetstagaren i stället skall behandlas på motsvarande sätt som fackföreningsavgifter, dvs. skattereduktion skall medges i stället för avdrag i förvärvskällan.

Ett genomförande av beslutet att höja skattereduktionen för fackföreningsavgifter från 20 % till 40 % skulle medföra minskade skatteintäkter om ca 1,1 miljarder kronor. Kostnaden för en utbyggd föräldraförsäkring skulle uppgå till ca 1,6 miljarder kronor. Den strama finanspolitiken gäller självfallet fortfarande. Det är därför inte möjligt att bifalla kongressens beslut om att höja skattereduktionen för fackföreningsavgifter. Det är inte heller för närvarande möjligt att bygga ut föräldraförsäkringen.

Som en jämförelse kan nämnas att de åtgärder skatteutskottet förordar, och som jag har redogjort för, innebär en minskning av skatteintäkterna om ca 25 *milj. kr.* såvitt avser det slopade avdragstaket vid en skattereduktion på 20 %.

Folkpartiet har inte varit främmande för att i arbetet med skattereformen genomdriva beslut som medför försvagningar av budgeten.

En prioritering av en utbyggd föräldraförsäkring står fast så snart de eko-

nomiska förutsättningarna så tillåter – det finns inte någon som helst anledning att ifrågasätta detta mot bakgrund av det beslut som skatteutskottet fattat.

Anf. 109 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! I min fråga refererades två uttalanden av Allan Larsson. I frågesvaret kommenteras bara en. En av frågorna gällde Allan Larssons uttalanden om att: Nu är det dags att inse att det är blodigt allvar. Allt vi kan göra under de närmaste åren måste underordnas den stora uppgiften att återskapa vår ekonomiska styrka.

Jag skulle vilja fråga: Är det fortfarande blodigt allvar? Är det rätt signal som ges från skatteutskottets socialdemokrater när man vill premiera fackföreningarna och deras konfliktfonder? Stämmer skatteutskottets beslut överens med att det är blodigt allvar och att vi måste behålla välfärden?

Det talas om likformighet. Ett sätt hade naturligtvis varit att ta bort avdragsrätten för båda, men det avstyrks av skatteutskottet. Innebär detta tal om likformighet att konfliktersättningen skall beskattas för arbetstagarna, precis som sker för arbetsgivarna?

Dessutom behandlas frågan om vad detta skulle kosta. Det är riktigt att detta förslag kostar mindre än det SAP-kongressen beslutade om. Men vad innebär detta på sikt? Nu bakar man ihop mätningsarvoden m.m. och lägger in detta i fackföreningsavgiften. Det skall sedan behandlas på samma sätt. Vi vet att det finns kollektiva hemförsäkringar, kollektiva bilförsäkringar, som bakas in i fackföreningsavgiften. Är inte Erik Åsbrink rädd för att en massa personliga utgifter kommer att öka kostnaderna för avdragsrätten i framtiden?

I bakgrunden finns bundenheten till LO. Det är därför man genomför detta. Förra veckan slängde man förslaget om sjuklön i papperskorgen på grund av LO. Nu ökar man avdragsrätten för fackföreningsavgiften. Jag skulle vilja fråga: Vad står härnäst på LOs önskelista, som vi skall få ta ställning till och genomföra här i riksdagen?.

Slutligen undrar jag: Hur mycket av dessa skattefinansierade pengar hamnar hos det socialdemokratiska partiet, och vilka uppgörelser finns inför valet?

Anf. 110 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Den sista frågan tänker jag inte svara på.

Det som står härnäst på LOs lista skulle jag möjligen kunna tänka mig är samma sak som hör hemma under den första frågan, som handlar om att det nu är blodigt allvar. Det är blodigt allvar. Huvuduppgiften för den ekonomiska politiken nu och framgent är att få ordning på landets ekonomi, att bringa ned den höga inflationen, som är ett hot mot sysselsättning och välfärd samt mot hela vår samhällsmodell. Detta är jag övertygad om också är en huvuduppgift för LO, liksom det är det för regeringen och för det socialdemokratiska partiet.

Det slopade taket är en åtgärd som syftar till ökad likformighet. Det finns inga begränsningar beloppsmässigt när det gäller arbetsgivarnas avdragsrätt. Det finns fortfarande sådana begränsningar i fråga om fackföreningsmed-

lemmarnas avgifter, även om det är relativt få som går över taket. Jag menar att det är en självklar rättviseåtgärd att ta bort det taket. Man kan naturligtvis, det medger jag, ha synsättet att avdragsrätt inte skall medges för någondera parten. Det är en fullt tänkbar uppfattning. Däremot har jag mycket svårt att förstå och acceptera dem som hävdar att det skall vara full avdragsrätt för arbetsgivarna och ingen avdragsrätt alls för fackföreningsmedlemmarna. Det är för mig en orimlighet att skattesystemet på det sättet skulle systematiskt gynna den ena parten på arbetsmarknaden och missgynna den andra.

Jag vill också som svar på frågan om konfliktersättning skall beskattas säga att avdragsprocenten är satt så att hänsyn tas till att konfliktersättning inte beskattas. Det är endast 20 % i skattereduktion från och med nästa år, dvs. betydligt lägre än den generella skattesats som löntagarna har. Det hänsynstagandet har gjorts på det sättet.

Anf. 111 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Jag förstår om statsrådet Erik Åsbrink inte vill svara på den sista frågan som jag ställde, nämligen hur mycket av de pengar som tas in i fackföreningsavgifter – och som alltså till viss del är skattefinansierade – som hamnar hos det socialdemokratiska partiet. När man gör förändringar och tar bort taket kan fackföreningarna öka sina avgifter utan att det kostar särskilt mycket för dem som är med i fackföreningarna. Hur mycket av dessa pengar hamnar hos det socialdemokratiska partiet? Den frågan bör gå att besvara, även om statsrådet inte vill svara på vilka överenskommelser som finns i samband med det här beslutet.

Nu finns alltså inga begränsningar. Här bakar man in kollektiva hemförsäkringar, kollektiva bilförsäkringar och andra personliga utgifter i fackföreningsavgiften. Kommer statsrådet att göra begränsningar, så att människor inte får ha den här typen av kollektiva utgifter via fackföreningen, vilka också är avdragsbara?

Anf. 112 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag tänker inte gå med på att föra debatten på det plan som Birgit Friggebo gör med den typen av frågor. Det finns inga som helst överenskommelser knutna till detta förslag.

Det är en illusion, och tyder på okunnighet, att tro att det är fritt fram ute i fackföreningsrörelsen att höja medlemsavgifterna. Det finns här, som på andra områden, ett mycket starkt motstånd mot den typen av avgiftshöjningar. Jag är övertygad om att mycket stor återhållsamhet kommer att visas på det området framöver.

Jag tycker att Birgit Friggebo också, när retoriken har skalats bort, kunde ha i åtanke att vi faktiskt om en månad genomför en åtgärd, som innebär att avdragen blir hälften så mycket värda. Skattereduktionen halveras faktiskt med det förslag vi lägger fram. Om man beaktar den saken tycker jag inte att detta onyanserade skall är på sin plats.

Anf. 113 BIRGIT FRIGGEBO (fp):

Herr talman! Fackföreningarna, framför allt LO, bidrar faktiskt i väldigt hög grad till det socialdemokratiska partiets ekonomi. Min enkla fråga är

hur mycket av de här subventionerade fackavdragen som hamnar i det socialdemokratiska partiets ficka. Nu vill Erik Åsbrink inte diskutera på den nivån. Ni drar er inte för att genomföra beslut som underlättar att det går till på detta sätt. Det tycker jag är värre än att ta upp en diskussion om hur mycket pengar som hamnar i det egna partiets ficka.

Avdragsrätten i sig och borttagandet av taket underlättar naturligtvis möjligheten att höja fackföreningsavgiften. Fortfarande har jag inte fått svar på frågan om det skall vara möjligt även i framtiden att få personliga utgifter inbakade i den fackliga avgiften och därmed få en skattesubvention på hemförsäkringar, bilförsäkringar osv.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:268 om beskattningen av dagbarnvårdares kostnadsersättning

Anf. 114 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Agne Hansson har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder så att beskattningen av kostnadsersättning för dagbarnvårdare i familjedaghem upphör.

Den 13 november i år besvarade jag en liknande fråga från Stina Eliasson. Visserligen avsåg den frågan sådan kostnadsersättning som utges för vård av person i enskilt familjehem.

Som dock framgick av det svar jag då lämnade innebär skattereformen i princip att kostnadsersättningar generellt blir skattepliktiga. Detta gäller således även dagbarnvårdares kostnadsersättning.

Genom skattereformen införs samma regler i detta avseende för både offentligt och privat anställda. Kostnadsersättningar skall således tas upp som intäkt, medan avdrag medges för omkostnaderna. I normalfallet kan antas att ersättningen i sin helhet gått åt till de avsedda omkostnaderna, varför avdrag kan medges med samma belopp som kostnadsersättningen utan att någon närmare utredning i form av kvitton eller liknande behöver lämnas. I sådant fall skall inte heller någon preliminärskatt betalas på kostnadsersättningen. De nya reglerna innebär således normalt inte någon försämring för dagbarnvårdarna.

Jag är inte beredd att vidta åtgärder för att särskilda regler i detta avseende skall kunna införas för just dagbarnvårdare i familjehem.

Anf. 115 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Jag hade naturligtvis blivit betydligt gladare om det hade varit positivt.

I normalfallet skall ersättningen kvittas mot kostnader som får dras av, säger statsrådet, och det är ju riktigt. Detta skall då inte ha någon betydelse. Jag vill naturligtvis fråga: Om det inte har någon som helst betydelse, varför då dra på sig detta onödiga merarbete som vållar en rad problem genom att införa krångel i onödan? Det är min första fråga.

Normalfallen är tydligen få, för jag har från flera familjedagbarnvårdare

hemma i Västerviks kommun fått den reaktionen att de upplever detta som en klar försämring. De ger exempel på att de mot en ersättning på 20 kr. om dagen skall stå för två mål mat och dessutom ett mellanmål, leksaker, extra slitage på huset m.m. Det är naturligtvis orimligt. Det går inte ihop. Familjedagbarnvårdarna anser att det är en klar försämring.

Om de ställer upp och upplever att de inte får någon uppmuntran utan ytterligare krångel och slutar, innebär det dessutom att det blir brist på dagbarnvårdare. Man kan få flera som inte ställer upp. Det är till förfång för samhällsutvecklingen och de egna initiativen över huvud taget.

Varför, statsrådet, kan man inte vara beredd att göra ett undantag och underlätta och främja både personliga initiativ och samhällsnyttig verksamhet?

Anf. 116 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Jag vidhåller att det i de allra flesta fall inte innebär någon förändring eller försämring i praktiken för dagbarnvårdarna. Det visar också de reaktioner som jag har mött när jag har haft tillfälle att framföra de synpunkterna i andra sammanhang.

Det innebär inte heller, vilket Agne Hansson påstår, ökat krångel. Det finns inga speciella svårigheter med att genomföra denna ordning, däremot är det ett utflöde av principen om likformig beskattning att vi gör på det här sättet. Jag menar att det är av stort värde att vi kan ha en så konsekvent syn på olika delar av skattesystemet som möjligt.

Jag vill också påpeka – vilket jag också gjorde i mitt svar till Stina Eliasson för bara tre veckor sedan när nästan exakt samma fråga var uppe i riksdagen – att det står den skattskyldige fritt att visa om kostnaderna har varit högre och på så vis få göra avdrag för detta. Den möjligheten finns fortfarande kvar.

Anf. 117 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! För det första måste jag fråga statsrådet hur mycket detta påverkar skattereformens finansiering. Det måste vara den första fråga man ställer – om man skall bibehålla krånglet.

För det andra: Får jag tolka statsrådets svar så att det som sägs om att man skall kunna medge avdrag för hela omkostnaden betyder att man inte skall behöva redovisa allt i form av kvitton och verifikationer i övrigt? Kan man få ett klart och entydigt svar på det? I så fall har man naturligtvis i någon mån förenklat saken.

Jag har lyssnat på debatten tidigare och diskuterat med Erik Åsbrink många gånger. Kan det vara så fruktansvärt viktigt att bita sig fast som en krubbitare i principer i stället för att kunna förenkla, vara praktisk och konstruktiv?

Anf. 118 Statsrådet ERIK ÅSBRINK (s):

Herr talman! Agne Hanssons alternativ innebär ingen förenkling. Det finns inget sådant skäl att göra en förändring.

Beloppsmässigt är det här en mycket obetydlig del av den samlade skattereformen. Det kan ju inte vara ett ensamt skäl till att man skall överge alla principer och införa en mängd särbestämmelser och undantag. Det finns

många små detaljer i reformen, men om vi skulle ha det synsättet skulle vi snart ha ett mycket komplicerat och oenhetligt skattesystem med alla problem det medför.

Det finns all anledning – med en krubbitares envishet eller på annat sätt – att hålla fast vid vissa principer. Dessa principer attackeras ständigt av Agne Hansson och hans partivänner och andra partier i riksdagen som på olika sätt försöker riva sönder olika delar av skattereformen. Det går naturligtvis i varje enskilt fall att säga att det går bra att göra på ett visst sätt, men om vi inte hade visat en viss ståndaktighet hade det inte blivit någon skattereform.

Anf. 119 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det påverkar inte finansieringen, säger statsrådet. Jag kan inte förstå varför man skall bita sig fast vid principer. Risken är ju att mycket av det goda i skattereformen går förlorat.

Mitt förslag innebär ingen förenkling, säger statsrådet vidare. Men det måste väl ändå innebära en förenkling om man struntar i att beskatta kostnadsersättningen? Då slipper man ju alla problem med redovisning och det faktum att många upplever detta som en försämring. Eller är statsrådet beredd att medge att en redovisning av omkostnaderna inte behöver göras av familjedaghemsvårdare?

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslöt kl. 16.48 på förslag av andre vice talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

20 § Svar på fråga 1990/91:258 om miljöbrott

Anf. 120 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om regeringen avser att föreslå förändringar i miljölagstiftningen i syfte att åstadkomma likhet inför lagen. Bakgrunden till frågan är enligt frågeställaren att ett litet företag dömdes för miljöbrott under det att åtalet mot ett större företag lades ned.

Som Annika Åhnberg säkert vet kan jag inte kommentera enskilda fall. Min principiella inställning är emellertid självfallet att alla som begår miljöbrott skall behandlas lika inför lagen. Storleken på ett företag saknar betydelse.

Denna princip om likhet inför lagen utgör också den självklara grunden

för lagstiftningen och tillämpningen. Det finns därför ingen anledning att föreslå några förändringar i miljölagstiftningen i fråga om likhet inför lagen.

Den av regeringen tillsatta miljöskyddskommittén skall däremot se över andra miljöstraffrättsliga frågor inkl. frågan om regler för ansvar för juridiska personer och deras ställföreträdare. Ett första betänkande kommer redan i början av år 1991.

Anf. 121 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på frågan.

Jag är naturligtvis medveten om att miljöministern inte kan kommentera ett speciellt konkret fall, och det är naturligtvis mer de generella och principiella tankarna bakom detta som är de viktiga. Jag har valt att exemplifiera min fråga med ett konkret fall som har aktualitet just nu, men det är inte första gången som den här typen av händelse inträffar.

Det är heller inte någonting som inträffar bara när ett ärende går så långt som till åtal. Det kan också finnas fall i övrigt i tillämpningen, t.ex. miljö- och hälsoskyddsnämnders miljötillsyn, där man på det kommunala planet kan uppleva att det görs skillnad mellan olika aktörer, t.ex. beroende på deras betydelse i kommunen. Detta är naturligtvis en mycket beklämmande tendens.

Jag är glad att miljöministern säger att principen måste vara likhet inför lagen, och jag hade naturligtvis inte heller väntat mig att få något annat svar. Jag tror att alla är fullkomligt överens om den saken.

Att den här typen av åsikten florerar och att man då och då kan uppleva att dessa åsikter bekräftas genom skriverier i massmedia, föder hos människor i vårt samhälle en misstro inför samhällets miljöpolitik, och jag tror att det är en mycket farlig utveckling. Jag undrar därför: Kommer miljöskyddskommittén att göra någon analys av hur tillämpningen av lagstiftningen har fungerat, eller har man kanske redan gjort en sådan? Man skulle på så sätt kunna få dessa misstankar bekräftade eller dementerade. Och kommer det i betänkandet att ingå någon analys av hurdan utvecklingen faktiskt har varit?

Anf. 122 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Låt mig först än en gång stryka under hur viktigt det är att alla behandlas lika, vare sig det är förtroendevalda, domstolar eller myndigheter som fattar beslut. Det är vidare så att det har varit dåligt med tillämpningen i det förflutna, men nu är dess bättre en skärpning på väg, och den understödjer vi på allt sätt. Vi har bl.a. utbildat poliser och åklagare för att de skall bli bättre på att sköta den här typen av mål.

Det finns sedan en sorts problem som inte är specifik för miljömål, utan som också förekommer i fråga om ekonomiska mål och skattemål. Det är nämligen så att man när det gäller stora företag ibland kan råka i tvivel om vem som är ansvarig. Så skall det inte vara; det är alltid ytterst VD och styrelsen som är ansvariga. Det kan vara så att dessa delegerar befogenheter till någon annan. Om den delegeringen är oklar, kan det uppstå osäkerhet om vem som skall ställas till ansvar. Ofta väljer då åklagaren att åtala både VD och den till vilken delegationen eventuellt har skett.

När det ibland uppstår problem, har det att göra med detta slag av svårig-

heter. Detta gäller också det aktuella fallet. Det var därför inte av en händelse som jag i mitt svar nämnde att kommittén skall se över frågor om regler för ansvar för juridiska personer och deras ställföreträdare.

Anf. 123 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag förstår att det var något sådant som låg bakom svaret. Jag delar uppfattningen att det naturligtvis inte skall vara möjligt för ett stort företag att, genom att man är oklar i beslutsdelegationen eller i sättet att hantera miljöfrågor, i förlängningen klara sig undan samhällets sanktioner när ett miljöbrott har begåtts. Jag ser med spänning fram emot det betänkande som efter vad jag förstår kommer att innehålla förslag som i framtiden omöjliggör den här typen av missförhållanden.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1990/91:261 om tillsynen enligt lagen om kemiska produkter

Anf. 124 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Åsa Domeij har frågat mig om regeringen tänker göra något för att klara ut ansvarsfördelningen mellan kommuner och länsstyrelser, t.ex. genom att ändra förordningen om kemiska produkter.

Lagen och förordningen om kemiska produkter är relativt nya, och det tar tid att få resurser och kompetens för tillsynen helt på plats. Att den regionala och lokala tillsynen inte fungerar fullt tillfredsställande beror enligt min mening inte i första hand på en oklar ansvarsfördelning mellan de lokala och regionala tillsynsorganen, utan snarare på att uppbyggnaden på tillsynsområdet fortfarande pågår.

Som stöd till miljö- och hälsoskyddsnämnderna i deras tillsyn av efterlevnaden av lagen om kemiska produkter och föreskrifterna till denna, utarbetade kemikalieinspektionen och naturvårdsverket år 1989 en vägledning för den lokala tillsynen. Denna vägledning uppdateras löpande.

Kemikalieinspektionen och naturvårdsverket arbetar nu med att utforma ytterligare tillämpningsföreskrifter och allmänna råd som stöd till de lokala och regionala tillsynsorganen. Kemikalieinspektionen arbetar bl.a. med att ta fram föreskrifter om marknadsföringen av miljöfarliga kemiska produkter och naturvårdsverket med generella krav och restriktioner från miljöskyddssynpunkt mot användningen av kemiska produkter.

Dessutom tillsatte regeringen nyligen en utredare som skall se över naturvårdsverkets uppgifter och organisation (Dir.1990:67). En viktig uppgift för utredaren är att analysera hur ansvarsfördelning och samarbete mellan och inom olika nivåer (centralt, regionalt, lokalt) bör utformas. Utredaren kommer bl.a. att pröva den regionala organisationens ändamålsenlighet för ett effektivt arbete i frågor med anknytning till miljö. I utredarens uppgifter ingår även att analysera naturvårdsverkets och kemikalieinspektionens ansvars- och arbetsfördelning för olika kemikaliefrågor, vidare att analysera samverkansformer mellan naturvårdsverket och kemikalieinspektionen och

andra myndigheter som har uppgifter enligt lagen (1985:426) om kemiska produkter. Ett förslag kommer att lämnas redan under första halvåret 1991.

Anf. 125 ÅSA DOMEIJ (mp):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för svaret, men tyvärr verkar inte miljöministern så oerhört offensiv när det gäller kemikaliefrågorna, trots att hon många gånger har sagt att kemikaliefrågorna är väldigt viktiga miljöfrågor. Jag tycker att lagen om kemiska produkter är en mycket intressant lag, eftersom den utgår från vaggan-till-graven-principen. Den borde enligt min uppfattning därför kunna tillämpas i betydligt större omfattning.

Miljöministern säger i sitt svar att huvudproblemet inte är ansvarsfördelningen, utan att uppbyggnaden på tillsynsområdet fortfarande pågår och att detta är en ny lag. Men vi har ju trots allt haft en lagstiftning på det här området ganska länge. Före lagen om kemiska produkter hade vi lagen om hälso- och miljöfarliga varor, som tillkom redan 1973. Men givetvis är det också sant att tillsynen stegvis håller på att förbättras.

Vi i miljöpartiets riksdagsgrupp har skickat ut en enkät om just lagen om kemiska produkter och dess tillämpning till 100 miljö- och hälsoskyddsnämnder. Vi tycker nämligen att de här frågorna är mycket viktiga. Där framkom just detta med den bristande ansvarsfördelningen. Man visste inte vad länsstyrelsen skulle göra och vad kommunen skulle göra, och därför gjorde man inte någonting alls.

Man klagade också på informationen från de statliga verken – den information som ministern här tog upp i sitt svar. Ofta klagade man dessutom på fel myndighet, eftersom man inte visste vilka myndigheter som skulle komma med föreskrifter och råd. I en del kommuner, t.o.m. ganska många, sade man att man aldrig hade tillämpat lagen över huvud taget.

Jag anser att någonting bör göras här. Om regeringen verkligen vill ha så flummiga förordningar som det här är fråga om, tvingas riksdagen i stället att i stor utsträckning lagstifta i detalj, och det kanske inte är bra i alla fall.

I förordningen om kemiska produkter står att länsstyrelsen utövar den närmare tillsynen och kommunen den omedelbara tillsynen inom varje kommun. Det är ganska svårt att lista ut hur detta egentligen skall tolkas. Jag skulle vilja se ett snabbt initiativ från regeringen på detta område.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:221 om statliga lån till kommuner

Anf. 126 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Stina Eliasson har frågat mig om Göteborgs och Malmö kommuner är de enda kommuner som regeringen vill stödja genom generösa lån.

Jag är medveten om att många kommuner har ekonomiska problem. Jag anser emellertid inte att statliga lån – vare sig dessa är generösa eller inte – löser problemen. Staten ger i stället stöd på annat sätt, t.ex. genom extra skatteutjämningsbidrag.

Vad beträffar Ragunda kommun så är det riktigt att regeringen inte vidtog någon åtgärd med anledning av kommunens hemställan om lån.

Ragunda kommun har emellertid under en lång följd av år fått extra skatteutjämningsbidrag. Bidragen har dessutom ökats kraftigt de två senaste bidragsåren. För år 1991 får Ragunda 4,6 milj.kr. Relaterat till kommunens skatteunderlag motsvarar detta en utdebitering på ca 65 öre, vilket är högst i landet.

Varken Göteborg eller Malmö får extra skatteutjämningsbidrag. Lånen till Göteborg och Malmö får därför betraktas som en extraordinär åtgärd.

Anf. 127 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret på min fråga.

Det som har gjort oss i Ragunda kommun litet fundersamma, och inte så litet, är dels att vi nekades lånet, dels att det inte fanns någon motivering till beslutet. Det konstateras bara helt sonika att regeringen inte vidtar någon åtgärd med anledning av hemställan. Jag tycker att en motivering hade varit på sin plats.

Ragunda kommun befinner sig i en mycket besvärlig situation, och det tror jag att statsrådet känner till, och befolkningsstrukturen är ogynnsam. Vi har väldigt många äldre människor, och skatteunderlaget är svagt. Utdebiteringen för år 1990 var sammanräknat för alla typer av skatter för Ragunda kommun 33:25 kr. Detta skall jämföras med Malmö som har 31:03 kr. och Göteborg 31:18 kr. I procent av medelskattekraften var den egna skattekraften för Ragunda 82,3 %, Malmö 103,9 % och Göteborg 110,4 %. Varken Göteborg eller Malmö betalar någon skatteutjämningsavgift på den landstingskommunala sidan, eftersom de inte är med i landstingskommunalt sammanhang.

Av svaret fick jag reda på att lånen till Göteborg och Malmö var en extraordinär åtgärd. Jag tycker nog att vi är i behov av extraordinära åtgärder också i Ragunda kommun. Vi skulle behöva de 16 milj.kr. som vi anhållit att få som lån, och det står också i kommunens framställan, eftersom vi behöver bygga gruppbostäder och vidta miljöåtgärder osv.

Anf. 128 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Jag är medveten om att Ragunda kommun har en svår situation. Jag anser också att detta kommer till uttryck i de belopp som utgår till kommunen i form av extra skatteutjämningsbidrag.

När det gäller motiven för insatserna i Göteborg och Malmö har min företrädare redovisat dem i proposition till riksdagen. Jag har ingenting att tillägga därutöver. Jag vill bara understryka att jag med den statsfinansiella situation vi har och kan förutse framöver bedömer det som uteslutet att vi kan göra liknande insatser i fortsättningen.

Anf. 129 STINA ELIASSON (c):

Herr talman! Det sist sagda var ett klart och rakt besked. Men det finns faktiskt en sak som jag tror att statsrådet kan hjälpa till med, så att Ragunda kommun slapp komma med anhållanden om lån, och det är att skyndsamt se till att den regionalpolitiska utredningens förslag om att vattenkraftsvins-

terna skall återgå till de kraftproducerade kommunerna snarast genomförs. Ett halvt öre av de vinster som kraftbolagen gör med hjälp av den el som produceras i Ragunda kommun – vi har nio kraftverk – skulle ge oss 29,7 milj. kr. i tillskott varje år.

Vi väntar otåligt på ett sådant förslag från regeringshåll. Vi är litet ledsna och arga över att detta förslag inte kom med i regeringens proposition. Det hela begravdes för att återigen utredas. Dessutom anser vi att 5,5 miljarder kronor till storstäderna för extraordinära åtgärder för kollektivtrafik och sådant är generöst.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:269 om statliga lån till kommunerna i Kalmar län

Anf. 130 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Agne Hansson har med hänvisning till de statliga lånen till Göteborgs och Malmö kommuner frågat mig om jag är beredd att stödja kommunerna i Kalmar län genom lån med samma generösa villkor.

I sak hänvisar jag till det svar som Stina Eliasson tidigare har fått om statliga lån till kommuner. Jag är alltså medveten om att många kommuner har ekonomiska problem, men jag anser inte att statliga lån löser dessa problem.

Som jag svarat Stina Eliasson ger staten i stället stöd på annat sätt, och även i Kalmar län finns det kommuner som tillfälligt eller under en lång följd av år har fått extra skatteutjämningsbidrag. För år 1991 har Högsby och Västerviks kommuner fått bidrag med 1,4 milj.kr. resp. 6,6 milj.kr. Bidraget till Västerviks kommun var nominellt sett bland de högsta i landet.

Slutligen konstaterar jag återigen att varken Göteborg eller Malmö får extra skatteutjämningsbidrag och att lånen till dessa kommuner får betraktas som en extraordinär åtgärd.

Anf. 131 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Jag vill tacka finansministern för svaret.

Jag förmenar inte Göteborg och Malmö en sådan här behandling. Jag har inte tänkt mig att jag rent konkret skall få några pengar hem till Kalmar län här i dag. I så fall kunde finansministern lämnat över dem när han var på besök i länet.

Frågan är ställd som ett exempel på att man kan se litet olika på rättvisepolitik. Den är ställd också för att det finns anledning att lyfta fram de ekonomiska problem som vi har i Kalmar län. Nu noterar jag att finansministern säger i svaret att dessa problem inte löses med lån. Jag delar den uppfattningen. Det är naturligtvis betydligt viktigare att man har en rättvis syn i de stora frågorna inom den ekonomiska politiken och skattepolitiken för att åstadkomma regional balans.

Man ser i kommunerna det litet grand som en utmaning att man får väldigt många kostnader övervältrade på sig. Sedan får man ett skattetak över huvudet, och det sägs att kommunalpolitikerna måste ha detta, eftersom de inte

klarar ekonomin. Det slår mycket hårt framför allt mot de kommuner med regionalpolitiska problem som finns i Kalmar län.

Det vore självfallet tacksamt om finansministern kunde ge en fingervisning om hur man skall hantera dessa ekonomiska problem. I ett läge där man i vissa fall är beredd att tillgripa sådana extrema åtgärder för expansiva områden kan det uppfattas som att man i Kalmar län är bortglömd. Jag skulle gärna vilja ha en bekräftelse från finansministern att han är beredd att tänka på detta i fortsättning.

Anf. 132 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Jag har tillsatt den kommunalekonomiska utredningen, som skall göra en bedömning av kommunernas ekonomi framöver och hur finansieringen av den kommunala verksamheten skall ske. Det kommunala skattestoppet är till för att anpassa tillväxten i kommunernas verksamhet till de realekonomiska förutsättningarna. Det har, som Agne Hansson vet, varit en snabb expansion under 80-talet, och vi kan inte ha en sådan snabb takt i fortsättningen. Det är skälet till det kommunala skattestoppet. Det ligger i den kommunalekonomiska utredningens uppdrag att redovisa hur det skall åstadkommas en rättvis fördelning mellan kommunerna och hur det skall bli i fortsättningen på området.

När det gäller denna typ av lån vill jag upprepa vad jag sade nyss. Det är fråga om extraordinära åtgärder. Med hänsyn till det statsfinansiella läget kommer det inte att finnas utrymme för att göra sådana insatser. Däremot skall vi genom skatteutjämningen hjälpa de kommuner som har det svårast. Jag är angelägen om att se till att det finns resurser så att detta kan klaras. Det är ett skäl till att jag har en viss motståndskraft mot förslag att sänka skatteinkomsterna som kommer från diverse håll.

Anf. 133 AGNE HANSSON (c):

Herr talman! Det finns stora förväntningar i Kalmar län på utredningsarbetet med hänsyn till åldersstruktur osv. – även om det tas viss hänsyn till det i dag.

Vidare har vi det extra skatteutjämningsbidraget. Jag såg en redovisning över fördelningen. Även där fanns det en tung post där man räknade in kostnaderna för infrastrukturella åtgärder i storstadsområden. Inte heller där kunde jag se att det fanns den fördelningssynen att det är de mest utsatta områdena som pengarna skall användas för. Det regeringsförslag om storstadstrafiken som redovisades häromdagen angående infrastrukturella åtgärder visar inte heller denna rättvisa syn mot svaga regioner. Jag hoppas att det blir en ändring i fortsättningen.

Anf. 134 Finansminister ALLAN LARSSON (s):

Herr talman! Fördelningen av de extra skatteutjämningsbidragen sker genom den nämnd som är tillsatt och som har parlamentarisk sammansättning. Den nämnden har varit enig. De beslut som jag har varit med i regeringen att fatta har helt byggt på de förslag som är framlagda av nämnden. Man har

gjort ett bra arbete, och jag har haft lätt att ansluta mig till de förslag som nämnden har redovisat.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:243 om rättshjälp vid bodelning

Anf. 135 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Charlotte Cederschiöld har frågat mig om jag avser att upphäva den inskränkning som 8 § första stycket sjunde punkten rättshjälpslagen innebär när det gäller möjligheterna till rättshjälp i bodelningsärenden och när denna lagändring i så fall förväntas.

Alltsedan rättshjälpslagens tillkomst år 1973 har det funnits restriktioner i fråga om rättshjälp för bodelning. Den nu gällande regeln, som Charlotte Cederschiöld hänför sig till, infördes den 1 juli 1988 och innebar en viss ytterligare åtstramning. Jag vill erinra om att ett enigt justitieutskott vid riksdagsbehandlingen tillstyrkte regeringsförslaget i denna del. Sedan den nya regeln gällt en tid fick jag emellertid signaler om att det förelåg en viss ojämnhet i rättshjälpsnämndernas praxis som kunde leda till mindre tillfredsställande resultat i vissa fall. Med anledning av detta hölls i justitiedepartementets regi en hearing i mars 1990 med företrädare för bl.a. advokater och rättshjälpsnämnder. Därefter har vissa ytterligare undersökningar av praxis gjorts.

Jag avser att redovisa mina slutsatser av utvecklingen i min anmälan till 1991 års budgetproposition och vill inte nu föregripa den behandling som frågan då kommer att få.

Anf. 136 CHARLOTTE CEDERSCHIÖLD (m):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret.

Jag är fullt medveten om att det var ett enigt justitieutskott som införde denna inskränkning. Men sedermera har vi moderater i ett särskilt yttrande markerat att vi önskar en förbättring på området. Om det inte sker har vi sagt att vi kommer att återkomma i frågan.

Nu har den moderata partistämman enhälligt kommit fram till att moderaterna vill upphäva denna inskränkning. Vi har tröttnat på att vänta.

När det gäller undersökningarna av praxis har jag varit i kontakt med departementet och rättshjälpsnämnden och därifrån fått informationer om att någon egentlig ändring inte föreligger, kanske i något enstaka ärende.

Statsrådet vill inte tala om vad regeringen egentligen vill. Det försvårar onekligen debatten. Men slutsatsen är att man ändå kan hysa ett visst hopp om vad som komma skall i budgetpropositionen.

Någon hearing hade inte behövts om förhållandena hade varit tillfredsställande. Om en ändring behövs är det bättre att upphäva en inskränkning i lagen än att påverka tillämpningen av den.

Vi får hoppas att svensk lagstiftning snart får litet konkurrens och utsätts för jämförelser med andra länder. Det skulle kunna tvinga fram en mer ändamålsenlig lagstiftning. Vi kan jämföra med vår stora granne Tyskland med 80 miljoner invånare, och mer än 40 miljoner kvinnor. Där finns s.k.

Prozesskostenhilfe och Rechtsberatenhilfe som ligger utanför själva det rättsliga förfarandet.

Prozesskostenhilfe gäller i alla processuella sammanhang. Sedan den 1 januari 1981 gäller den även för utlänningar och statslösa. Så en del svenska kvinnor i skilsmässosituationer skulle faktiskt ha ett bättre läge som statslösa i Tyskland än som svenskar hemma i Sverige.

Men det är inte bara i Tyskland som man har laglig rätt till rättshjälp vid bodelning. För att ta några exempel finns den rätten dessutom i England, Holland, Belgien, Frankrike, i de EG-länder som jag har hunnit undersöka, och i Schweiz. Sannolikt finns den också på flera håll.

Varför är det så farligt att låta människor få chansen att få sin sak prövad? Vilken skada skulle det innebära om vi fick denna möjlighet även i Sverige?

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1990/91:251 om rättshjälpen till asylsökande

Anf. 137 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Lena Boström har frågat statsrådet Maj-Lis Lööw om vilken rätt och vilken möjlighet en asylsökande har att påverka valet av den advokat som skall handha och formulera flyktingens överklagningsärende. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

I de fall som frågan avser utgår rättshjälp genom offentligt biträde enligt rättshjälpslagen (1972:429). Till biträde utses i allmänhet en advokat eller en biträdande jurist vid advokatbyrå. När det gäller valet av offentligt biträde är huvudregeln att man i första hand skall förordna den som den rättshjälpssökande själv har utsett. Självklart har den som just kommit till Sverige för första gången i allmänhet inte några praktiska möjligheter att själv på ett meningsfullt sätt ta ställning till frågan om vilken advokat han eller hon skall välja. Därför framställs i dessa fall normalt inga önskemål om någon särskild advokat. I det läget gäller regeln att den myndighet som beviljar rättshjälp själv utser en lämplig person som biträde.

En strävan hos de myndigheter som utser biträden bör självfallet vara att uppdragen skall fördelas på ett rättvist sätt bland dem som är lämpliga för uppdraget. Invandrarverket fördelar uppdragen utifrån en särskild lista. Att samma advokat förordnas i flera samtidigt pågående ärenden vid samma flyktingförläggning kan vara till fördel utifrån intresset av att förordna en person med specialkunskaper på det aktuella rättsområdet och utifrån effektivitetssynpunkt. Det innebär naturligtvis ingen inskränkning i advokatens skyldighet att noggrant sätta sig in i varje enskilt ärende och att föra fram de synpunkter som varje enskild individ har.

Andre vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

26 § Svar på fråga 1990/91:254 om sekretesslagstiftningen och FNs barnkonvention

Anf. 138 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Björn Samuelson har frågat mig om regeringen avser att under innevarande riksmöte förelägga riksdagen förslag som bringar sekretesslagstiftningen i överensstämmelse med FNs barnkonvention.

Björn Samuelsons fråga är föranledd av en dom i regeringsrätten i juni 1989. Domen avser ett fall där en vuxen person fått avslag på en begäran att få ta del av en uppgift om sig själv som finns i en s.k. barnavårdsakt.

Björn Samuelson har tolkat domen så att den enskilde normalt inte har rätt att få del av uppgifter inom socialtjänsten om vem som är hans eller hennes far och att den svenska sekretesslagstiftningen därför uppenbart strider mot den av Sverige ratificerade FN-konventionen om barnens rättigheter.

Vid behandlingen av ärendet om godkännande av konventionen fann varken socialutskottet eller konstitutionsutskottet att den gällande svenska sekretesslagstiftningen behövde ändras för ett godkännande av konventionen. Den bedömningen gjordes med anledning av en motion i den här aktuella frågan och med kännedom om innehållet i den aktuella regeringsrättsdomen. Jag delar denna uppfattning.

Givetvis har vi inom regeringskansliet klart för oss vad socialutskottet och konstitutionsutskottet uttalade vid behandlingen av frågan om godkännande av konventionen, nämligen att det finns anledning för regeringen att i lämpligt sammanhang överväga en ändring av sekretesslagen för att tillgodose intresset av att en person skall kunna få tillgång till uppgifter om sin börd. För närvarande övervägs inom regeringskansliet hur en sådan översyn bör komma till stånd.

Anf. 139 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Först vill jag tacka justitieministern för svaret på min fråga. När jag skrev dessa motioner och också när jag formulerade denna fråga, hade jag i bakhuvudet att svensk lagstiftning ju måste ha en röd tråd. T.ex. när riksdagen fattade beslut om befruktning med hjälp av spermiedonation uttalade riksdagen att det var viktigt att barnet kunde få reda på vem som var dess fader. I och med den tekniska och biotekniska utvecklingen kan det framöver också bli fråga om att få reda på vem som är barnets moder.

Här tyckte jag att det brast när det gällde viss hantering av olika ärenden när människor försökt ta reda på vem som är hans resp. hennes fader.

Om man skall bli en bra politiker är det väldigt viktigt att man också har en inlevelseförmåga. Det är denna inlevelseförmåga som har drivit mig och fått mig att ta olika initiativ i riksdagen när det gäller den här frågan.

I slutet av sitt svar säger justitieministern att det "övervägs inom regeringskansliet hur en sådan översyn bör komma till stånd". Det kan väl hända att både justitieministern och jag förstår vad som avses, men jag skulle ändå vilja ha ett förtydligande. Vad betyder detta? Handlar det om utredningstekniskaliteter? Räcker det inte om regeringen inför en specialregel i sekretesslagstiftningen som undantar sådana domslut som förhindrar människor att söka sitt ursprung? Kan man tolka det så att det under innevarande riksmöte

kommer att läggas fram ett förslag till riksdagen som möjliggör för människor att finna sina rötter?

Anf. 140 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag delar Björn Samuelsons grundinställning som han redovisade när han hänvisade till de regler som finns om insemination och barns rätt i det sammanhanget att få kunskap om sitt ursprung. Jag anser att detta skall vara den bärande tanken i den här typen av frågor.

I den nuvarande regleringen i sekretesslagen 7 kap. 4 § gäller ett s.k. omvänt skaderekvisit, dvs. presumtionen är för sekretess. För att göra en ändring i denna bestämmelse krävs det enligt min uppfattning en noggrann genomgång av rättsläget och av vilka konsekvenser en uppmjukning av denna bestämmelse skulle kunna få.

Jag ser det inte som möjligt att ett förslag kan föreläggas riksdagen redan under innevarande riksmöte.

Anf. 141 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Då vill jag i stället fråga så här: Kommer beredningsarbetet eller översynsarbetet att komma till stånd under innevarande riksmöte, så att vi får ta del av de direktiv som justitieministern utfärdar beträffande detta arbete?

Anf. 142 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Det beror på hur vi kommer fram till att denna översyn kan komma till stånd. Jag utesluter inte att det kan bli fråga om att utfärda direktiv för ett uppdrag under detta riksmöte.

Anf. 143 BJÖRN SAMUELSON (v):

Herr talman! Så det är t.o.m. tveksamt om översynen kommer till stånd?

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1990/91:262 om genteknikberedningens sammansättning

Anf. 144 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Roy Ottosson har frågat socialministern om genteknikberedningens sammansättning. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

I genteknikberedningen ingår representanter för samtliga riksdagspartier. Det borgar för att de viktiga frågor beredningen har att ta ställning till blir allsidigt belysta. Till beredningen har också förordnats ett stort antal experter. De skall inom sina resp. ämnesområden tillföra beredningen sakkunskap. Jag anser att Roy Ottossons karakteristik av experterna är felaktig och oförskämd.

Som Roy Ottosson tycks känna till har ledamöter av beredningen förordat att personer som representerar bl.a. annat Lantbrukarnas Riksförbund och

miljörörelsen skall knytas till arbetet. Beredningen har emellertid nyligen beslutat att inte för närvarande begära att ytterligare experter förordnas. Jag har inhämtat att beredningens ordförande i samband med detta beslut förklarade, att inget hindrar att beredningen vid behov kallar till hearings där personer från exempelvis intresseorganisationer får ge sin syn på de frågor beredningen behandlar.

Jag är för egen del övertygad om att beredningen själv kan avgöra vilken information som den behöver för att utföra sitt svåra uppdrag. Det finns därför inte anledning för regeringen att vidta någon åtgärd i saken.

Anf. 145 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag vill först tacka för svaret. Nu tycker jag väl att justitieministern missuppfattande min fråga. Jag är inte ute efter att vara oförskämd mot någon av experterna i denna beredning. Jag vill inte på något sätt förneka att de naturligtvis är mycket duktiga var och en på sitt område.

Som justietieministern sade har beredningen ett mycket svårt arbete, och då är det viktigt att experterna kommer från många olika håll. Jag har bara konstaterat – vilket justitieministern inte heller vände sig emot – att miljörörelsen, bönderna, djurskyddet, konsumentrörelsen m.fl. intresseorganisationer inte var representerade. Om man ser till dagens samhällsdebatt i denna fråga är det just från dessa organisationer som kritiken mot den nuvarande utvecklingen inom gentekniken och biotekniken kommer. Därför hyser jag farhågan, som också bekräftades i det svar jag fått, att denna beredningens expertsammansättning är vinklad. Det är väl ändå regeringen som är ansvarig för denna sammansättning, även om beredningen självfallet kan kalla in och utfråga andra personer, vilket vi får hoppas att den gör.

Jag vill poängtera att detta är en mycket viktig fråga för oss i miljöpartiet. Vi har nu krävt en allsidig parlamentarisk utredning. I stället tillsattes denna beredning med något vidare direktiv än vad som är normalt för en beredning. Vi hyser dock misstro mot beredningsalternativet just för att det kan vara ett sätt att vinkla frågan, att inte tillsätta den utredning som behövs. Jag måste fråga justitieministern: Varför kan man inte ta in representanter för miljörörelsen som experter i denna beredning?

Anf. 146 Justitieminister LAILA FREIVALDS (s):

Herr talman! Jag vill understryka att denna beredning är sammansatt av representanter för samtliga partier riksdagen. Följaktligen är även miljöpartiet representerat i själva beredningen.

Det är givetvis inom beredningen som det skall avgöras vilka experter, intresseorganisationer och andra som man vill involvera i sitt arbetet. Här har miljöpartiet stora möjligheter att övertyga beredning om vilka dessa experter och intresseorganisationer är.

Anf. 147 ROY OTTOSSON (mp):

Herr talman! Jag tolkar detta som att justitieministern håller med om att det är viktigt att denna beredning har en allsidig sammansättning, och att man även har med experter som representerar kritiska synpunkter. Jag är naturligtvis medveten om att samtliga partier är representerade. Självfallet

kommer vi i miljöpartiet genom vår representant att kämpa för att få en mer kritisk granskning av den utveckling som sker på bioteknikens område.

Det är inte alls ointressant vilka experter som ingår. Detta är en mycket komplicerad naturvetenskaplig fråga och det krävs mycket kunskaper om detta område för att man skall kunna begripa vad som sägs. Därför är det viktigt att just expertgruppen har en bra sammansättning.

För att vara helt säker på att jag förstått justitieministern rätt vill bara fråga: Håller justitieministern med om att expertsammansättningen i en beredning bör vara allsidig?

Överläggningen var härmed avslutad

28 § Svar på frågorna 1990/91:227 och 228 om försvarsmaterielindustrin

Anf. 148 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Lennart Eliasson har frågat mig om regeringen kommer att ha några önskemål om bevarande av utvecklingskompetens och produktionskapacitet inom försvarsmaterielindustrin i de nu pågående diskussionerna mellan AB Bofors och FFV.

Lennart Eliasson har vidare frågat mig om regeringen under våren 1991 kommer att avsätta pengar för försvarsmaterielbeställningar, t.ex. artilleriammunition, i väntan på att ett nytt försvarsbeslut ger ett mer långsiktigt besked inför framtiden till våra försvarsmaterielindustrier.

Då frågorna rör samma ämne har jag valt att besvara dem i ett sammanhang, och jag börjar med försvarsmaterielbeställningar.

För budgetåret 1990/91 har riksdagen avsatt drygt 11 miljarder kronor för beställningar av försvarsmateriel.

Vad gäller t.ex. artilleriammunition täcker nuvarande beställningar produktion fram till våren 1992.

Inom regeringskansliet pågår ett arbete med att ta fram en proposition för budgetåret 1991/92, som kommer att föreläggas riksdagen i februari 1991. Denna proposition kommer bl.a. att behandla försvarsindustrin. Jag vill av naturliga skäl inte föregripa detta arbete. Givetvis kommer utvecklings- och produktionskapacitet inom hela försvarsindustrin att vägas in i regeringens fortsatta bedömningar och förslag.

Anf. 149 LENNART ELIASSON (fp):

Herr talman! Jag vill tacka försvarsministern för svaret.

Jag ställde min fråga bl.a. av det skälet att jag anser att försvarsmaterielindustrins situation är litet speciell. Dess enda kund är i praktiken svenska staten, eftersom all utveckling i princip sker på uppdrag av staten eller med dess goda minne.

Jag tycker att detta rimligen bör medföra att denna enda kund också har ett speciellt ansvar när det gäller att ge besked i god tid om kommande behov. Därmed möjliggör man för industrin att kunna planera och inte minst kunna ge besked till sina anställda. Jag är naturligtvis medveten om de be-

ställningar som finns när det gäller artilleriammunition fram till 1992. Det är om drygt ett år. Materielbeställningar med något enstaka års framförhållning ger inte särskilt lång trygghet och ingen planeringshorisont att tala om. Dessutom pågår det naturligtvis på skilda håll projekt där man behöver besked för att kunna planera för eventuell fortsatt verksamhet.

På utvecklingssidan, som jag också frågade om, är naturligtvis risken uppenbar att brist på besked eller osäkra besked får till följd att personal med mycket specifika kunskaper söker tryggare anställning och kanske ofta är de första som ser sig om efter annat. Därmed riskeras funktioner hos hela avdelningen.

Ett av skälen är naturligtvis också arbetsmarknadssituationen i Karlskoga. Under de senaste två och ett halvt åren har ca 1 400 anställda sagts upp. Det finns risk för ytterligare uppsägningar, om man inte i relativt god tid får besked om eventuella fortsatta beställningar.

Jag tycker att svaret ger föga tröst för oroliga anställda. Jag skulle vilja fråga om försvarsministern och regeringen på något sätt kommer att antyda ett behov av kapacitet resp. ytterligare materielbeställningar i den aviserade propositionen.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1990/91:60 till konstitutionsutskottet

Skrivelse
1990/91:62 till utrikesutskottet

30 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Lagutskottets betänkande 1990/91:LU13
Bostadsutskottets betänkande 1990/91:BoU5

31 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Konstitutionsutskottets betänkande
1990/91:KU16 Justitieombudsmännens redovisning av sin verksamhet till 1990/91 års riksmöte m.m.

32 § Anmälan om interpellation

Anmäldes att följande interpellation framställts

den 4 december

1990/91:112 av *Elver Jonsson* (fp) till socialministern om minskad alkoholkonsumtion:

Alkoholkonsumtionen är det dominerande sociala och medicinska problemet i vårt land. Det finns ett klart samband mellan bruket av alkohol och missbruket. Det finns därför starka skäl att pressa tillbaka totalkonsumtionen av alkohol.

Det uppskattas att ca 300 000 till 500 000 människor i vårt land "har problem" med alkohol. Det uppskattas att omkring 20 % av vårdplatserna inom akutsjukvården och 40 % av platserna inom den psykiatriska vården upptas av patienter med sjukdomar som orsakats av alkohol. Bakom dessa fakta döljer sig en hel rad med mänskliga tragedier. För folkpartiet liberalerna har det alltid varit en viktig uppgift att hindra och lindra det lidande som följer i alkoholmissbrukets spår.

Riksdagen uttalade sig för över ett år sedan för en mer aktiv alkoholpolitik. Riksdagen uttalade vidare att det måste till en rad konkreta åtgärder för att sänka alkoholkonsumtionen. Riksdagen ställde sig åter bakom WHOs mål att minska alkoholkonsumtionen med 25 % från år 1980 till år 2000. Riksdagen gjorde dessa uttalanden med anledning av ett antal motionsyrkanden från bl.a. folkpartiet. Regeringen synes ännu inte tagit riksdagens beslut på allvar.

Nordiska rådet har också beslutat om ett aktionsprogram för att uppnå samma WHO-mål som Sveriges riksdag ställt sig bakom.

Jag vill med anledning av dessa uttalanden fråga socialministern:

1. Vilka åtgärder avser regeringen att vidta för att nå WHOs målsättning om en minskad totalkonsumtion av alkohol med 25 % till år 2000?
2. Hur har Nordiska rådets beslut följts upp för att uppnå WHO-målet?
3. Vilka konkreta åtgärder i övrigt har regeringen vidtagit med anledning av riksdagens olika uttalanden om en mer aktiv alkoholpolitik med syfte att sänka alkoholkonsumtionen och förbättra folkhälsan?

33 § Anmälan om frågor

Anmäldes att följande frågor framställts

den 3 december

1990/91:273 av *Margit Gennser* (m) till socialministern om datasystemet FAS 90:

Riksförsäkringsverkets och försäkringskassornas framtida datasystem, FAS 90, har i socialförsäkringsutskottet endast behandlats i samband med vad som kan beskrivas som rena administrativa problem. I 1989/90:SfU10 konstateras exempelvis att möjligheterna att anknyta sjukpenningutbetalningar till tidpunkten för den försäkrades faktiska inkomstbortfall är avhängigt av FAS 90. Däremot har inte de långt viktigare integritetsfrågorna berörts, en fråga som med rätta oroar allmänheten. Datainspektionen, läkarförbundet m.fl. framför nu en välunderbyggd kritik i detta hänseende. Man kan nu se en tydlig konflikt mellan väsentliga krav på skydd för känsliga personliga uppgifter och försäkringssystemets behov av ett modernt ADB-stöd.

Vilka mål avser socialministern att prioritera – administrativ effektivitet eller den enskildes skydd mot integritetskränkningar?

den 4 december

1990/91:274 av *Lars Norberg* (mp) till industriministern om statens energiverk:

I ett par uppmärksammade artiklar i tidningen Ny Teknik under november har statens energiverk utsatts för en kritisk granskning. Av granskningen framgår att energiverket både genom sin personalpolitik och sin anslagspolitik satsat mer på grundforskning och minskat inriktningen på sådan praktisk teknikutveckling som skulle kunna främja övergången till inhemsk energi och energihushållning. Energidebatten i Sverige domineras av starka industriella intressen både på producent och konsumentsidan. Det skulle behövas en kritisk intellektuell motvikt till dessa intressen. Energiverket har i stället valt att anpassa sig till detta energietablissemang bl.a. i sina utredningar.

Avser statsrådet vidta några åtgärder för att ändra inriktningen på energiverkets arbete?

1990/91:275 av *Eva Goës* (mp) till miljöministern om uranbrytning i nationalparker:

I DN den 30/11 1990 fanns ett reportage från Berth i Australien som handlade om att tillstånd givits för att starta brytning av uran i tre nationalparker. Eftersom Sverige importerar uran från Australien, som själva inte har kärnkraft, så är vi i högsta grad orsak till denna nyproduktion.

Sverige importerar uran från Kanada, där brytning sker på indianernas mark, urinvånarnas mark, och även från Gabon och Niger i Afrika, från Kina – antagligen från Tibet, som lider och lyder under Kina och från USA. Av dessa länder är det USA som har den största chansen att protestera. Övriga länders urbefolkningar är så få till antalet att de inte har en chans.

Jag frågar miljöministern:

Vad avser miljöministern att göra för att hindra att vi i Sverige bidrar till att uran börjar brytas i Australiens nationalparker?

1990/91:276 av *Lars Werner* (v) till försvarsministern om svensk neutralitetspolitik:

Aftonbladet har avslöjat ett hemligt dokument om samarbete mellan svensk och amerikansk militär. Dokumentet anger också att Sveriges regering givit tillstånd till samarbetet. I dokumentet, daterat 5 mars 1960, meddelar USAs Stockholmsambassad till USAs utrikesminister att Sveriges regering muntligen givit tillstånd för en grupp från den amerikanska kustbevakningen att utföra militära tester, eskorterade av svensk militär personal.

Aftonbladet skriver att detta tillstånd från Sveriges regering bidrog till att utveckla det amerikanska Polarissystemet, och förstärkte USAs möjligheter att förbereda krig och framgångsrikt utkämpa krig med atomvapen.

Jag vill därför fråga försvarsministern:

Anser försvarsministern att ovannämnda samarbete med USA överensstämmer med svensk neutralitetspolitik?

34 § Kammaren åtskildes kl. 18.45.

Förhandlingarna leddes
av förste vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. 15 § anf. 86 och av andre vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Gunborg Apelgren

Innehållsförteckning

Tisdagen den 4 december

1 § Justering av protokoll 1
2 § Ny riksdagsledamot m.m. 1
3 § Svar på fråga 1990/91:253 om hemspråksundervisningen 1
Statsrådet Göran Persson (s)
Seija Viitamäki-Carlsson (v)
4 § Svar på fråga 1990/91:259 om industrisysselsättningen i Strömstad 4
Industriminister Rune Molin (s)
Sverre Palm (s)
5 § Svar på fråga 1990/91:264 om kraftvärmeverk 6
Industriminister Rune Molin (s)
Krister Skånberg (mp)
6 § Svar på fråga 1990/91:266 om förnybara och miljövänliga energikällor 7
Industriminister Rune Molin (s)
Krister Skånberg (mp)
7 § Svar på fråga 1990/91:226 om biståndet 8
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)
Jan-Erik Wikström (fp)
8 § Svar på fråga 1990/91:237 om livsmedelshjälp till Sovjetunionen 10
Statsrådet Lena Hjelm-Wallén (s)
Ingrid Hasselström Nyvall (fp)
9 § Svar på fråga 1990/91:178 om folk- och bostadsräkningen 13
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Claes Roxbergh (mp)
10 § Svar på fråga 1990/91:184 om polisbemanningen på Lidingö ... 17
Civilminister Bengt K Å Johansson (s)
Allan Ekström (m)
11 § Svar på fråga 1990/91:247 om Vallsundsbron 19
Bostadsminister Ulf Lönnqvist (s)
Stina Eliasson (c)
12 § Svar på fråga 1990/91:267 om avvecklingen av vårdhemmen ... 21
Statsrådet Bengt Lindqvist (s)
Agne Hansson (c)
13 § Svar på fråga 1990/91:250 om kvotering inom offentliga sektorn av inskolningsplatser m.m. för ungdomar 24
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)
Kaj Nilsson (mp)
14 § Meddelande om svar på interpellationerna 1990/91:102, 88 och 107 26
Arbetsmarknadsminister Mona Sahlin (s)

15 § Svar på fråga 1990/91:207 om tullservicen och färjetrafiken mellan Örnsköldsvik och Vasa 27
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Görel Thurdin (c)
16 § Svar på fråga 1990/91:230 om momsen på vägfärjetrafiken 29
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Görel Thurdin (c)
17 § Svar på fråga 1990/91:249 om beskattningen av restaurang- och hotelltjänster 32
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Hugo Hegeland (m)
18 § Svar på fråga 1990/91:260 om avdragsrätten för avgifter till fackföreningar..... 36
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Birgit Friggebo (fp)
19 § Svar på fråga 1990/91:268 om beskattningen av dagbarnvårdares kostnadsersättning 39
Statsrådet Erik Åsbrink (s)
Agne Hansson (c)
Ajournering 41
Återupptagna förhandlingar 41
20 § Svar på fråga 1990/91:258 om miljöbrott 41
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Annika Åhnberg (v)
21 § Svar på fråga 1990/91:261 om tillsynen enligt lagen om kemiska produkter..... 43
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
Åsa Domeij (mp)
22 § Svar på fråga 1990/91:221 om statliga lån till kommuner 44
Finansminister Allan Larsson (s)
Stina Eliasson (c)
23 § Svar på fråga 1990/91:269 om statliga lån till kommunerna i Kalmar län..... 46
Finansminister Allan Larsson (s)
Agne Hansson (c)
24 § Svar på fråga 1990/91:243 om rättshjälp vid bodelning 48
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Charlotte Cederschiöld (m)
25 § Svar på fråga 1990/91:251 om rättshjälpen till asylsökande 49
Justitieminister Laila Freivalds (s)
26 § Svar på fråga 1990/91:254 om sekretesslagstiftningen och FNs barnkonvention 50
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Björn Samuelson (v)
27 § Svar på fråga 1990/91:262 om genteknikberedningens sammansättning 51
Justitieminister Laila Freivalds (s)
Roy Ottosson (mp)

28 § Svar på frågorna 1990/91:227 och 228 om försvarsmaterielindustrin ... 53
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Lennart Eliasson (fp)
29 § Hänvisning av ärenden till utskott ... 54
30 § Förnyad bordläggning ... 54
31 § Bordläggning ... 54
32 § Anmälan om interpellation
1990/91:112 av Elver Jonsson (fp) om minskad alkoholkonsumtion ... 55
33 § Svar på frågor
1990/91:273 av Margit Gennser (m) om datasystemet FAS 90 56
1990/91:274 av Lars Norberg (mp) om statens energiverk ... 56
1990/91:275 av Eva Goës (mp) om uranbrytning i nationalparker ... 56
1990/91:276 av Lars Werner (v) om svensk neutralitetspolitik 57

gotab 97423, Stockholm 1991